

milyonluk tecrübe

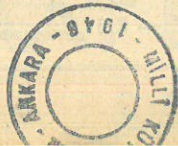
Milyonuncu buzdolabını üretti Arçelik.
Bir milyon yuvada başarıyla verdiği
bir sınavı simgeleyen
ve şimdi daha da aşılacak bu dev sayıyla,
hem satışta, hem de kalitede
değişmez bir önder olduğunu
bir kez daha ortaya koydu.
Ulusal endüstri açısından
çok önemli bir aşamayı belirleyen
bu mutlu olay, üstün kaliteli
ev cihazlarını en hesaplı şekilde
büyük kitlelere maaletfik amacında olan
yaratıcı Türk zekâsının, Türk emeğinin
kıvanç veren bir sonucudur.

ARÇELİK

Son baskı tarihi : 1.8.1975

(Yeni Ajans : 764 - 83)

224

31 EYLÜL 1975

Devlet Nüshası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AĞUSTOS 1975

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Üsküp (Skopje) Folklor Enstitüsü	Nail TAN
Düğünlerde Süsleme Araçları	M. Âdil ÖZDER
Türk Kukla Sanatı	Prof. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU
Kaçakçı Mahmut Ağıdı ve Hikâyesi	Dr. Phil. Nevzat GÖZAYDIN
Karagöz'ü Nasıl Yaşatabiliriz?	Kâmil TOYGAR
I. U. Türk Folklor Kongresi, Çalışmaları, Bildiriler	Bora HİNÇER
Bir Deneme : Folklorun Tanımı	Dr. Seyfi KARABAŞ
Karahacılı Aşireti'nde Çadır	Müeyesser TOSUNBAŞ
Ohrid'de Yapılan 4. Balkan Folklor Sempozyumu ve 8. Ohrid Balkan Halk Oyunları ve Türküleri Festivali	İhsan HİNÇER
Kitaplar Arasında: «Zara Folkloru»	Aydın OY
Urfa'da Taşınmazların Ad ve Yerlerinin Tarifleri	M. Emin ERGİN
Mahmutgazi Köyünden Derlenmiş Maniler	Dr. Mehmet TUĞRUL
Diyarbakır Karpuzu, Üzerine Maniler ve Bir Efsane	Abdülkadir GÜLER
Keloğlan İle Yılan, Köpek, Kedi ve Balık Masalı	Dr. Saim SAKAOĞLU

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 313

KURUŞ : 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR YAYINLANAN TÜRK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

225

istikbalinizin
garantisini
tasarrufunuz

tasarrufunuzun
garantisini

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Folklor : 84)

**HOS
BAĞ**

**SARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE**

**TEKEL
SUNAR**

(Basın : 60663 — 86)

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE **§** BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetlidir

(Folklor : 85)

**ANADOLU
BANKASI**

SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 87)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ
KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 313

AĞUSTOS 1975

YIL : 27 — CİLT : 16

ÜSKÜP (SKOPJE) FOLKLOR ENSTİTÜSÜ

Yazan : Nail TAN

Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanı

Yugoslavya'da 6 sosyalist cumhuriyette her birinde bir Folklor Enstitüsü bulunuyor. 7-8 Temmuz 1975 tarihlerinde Ohri'de yapılan «IV. Balkan Folklor Sempozyumu»ndan sonra Üsküp'e giderek bu şehirdeki Folklor Enstitüsü'nü incelemek imkânına kavuştum.

Üsküp Folklor Enstitüsü, 1950 yılında kurulmuş müstakil bir Enstitü. Bütçesini, Makedonya İlim, Eğitim ve Kültür Kurumu'ndan alıyor. Her yıl 1.700.000 TL. civarında ödenek veriliyor. Bu ödeneğin % 30'u maaşlara, geri kalanı derleme, araştırma, arşiv, kütüphane ve yayınlara sarf ediliyor.

Halen yardımcı hizmetler dahil 25 personel çalışıyor Enstitü'de. 5 etnomüzikolog, 11 edebiyatçı, 1 etnolog, 1 kostümolog ressam, 1 kütüphaneci, 1 hukuk fakültesi mezunu sekreterleri var. Bu personel içinde 2 doktora, 3 master yapmış uzman bulunuyor. 2 personel de doktorasını hazırlamakta. Enstitü'yü, Dr. Blaze Ristovski adında bir etnomüzikolog idare etmektedir.

Enstitü'de Halk Edebiyatı, Halk Müziği ve Oyunları, Halk Gelenekleri, Halk Giyimi - Dokuma ve Süsleme Sanatları, Arşiv, Kütüphane bölümleri bulunmaktadır.

Enstitü bugüne kadar oyun ve müzik üzerine 10 kitap, 14 cilt dergi, halk giyim kuşanı ve el

sanatlarına ait 2 albüm yayınlamıştır. Bu kitaplar arasında, bana hediye edilen Makedonya Halk Dansları dikkate değer bir kitap. Oyunların müziğini ve Labon notasyonla yazılmış hareketlerini alt alta görebiliyoruz. Yurdumuzda halk oyunlarımızı tesbit için hiç bir etnokorelogun ilgi göstermeyişi acıdır.

Enstitü'nün en ilgi çekici bölümü arşividir. 10 ay önce yeni binasına taşınan Enstitü'nün arşivi baştan başa klima cihazıyla donatılmış. Bantlar metal dolaplar içine yerleştirilmiş tahta kutular içinde muhafaza ediliyor. Priştine'de tahta kutulara itibar edilmeyormuş. Arşiv görevlisi hanım bantları 14° — 16° sıcaklık ve 65° — 70° nem derecesinde muhafaza ettiklerini söyledi. Halen Üsküp için en uygun sıcaklık ve nem derecesi tecrübe ile araştırılmıyormuş. Arşivdeki masallar Aarne Thompson sistemine göre tasnif edilmiş. Yazılı kâğıtlar özel mukavva kutular içinde. Kutuların dışa dönük kısımlarında 2 hava deliği var.

Arşive gelen her belgenin 4 kopya fişi çıkarılmış. Bu kopyalardan biri araştırmacıların hizmetinde. Bir kopyasını Enstitü personeli kullanıyor. İki kopya'da arşivde ayrı ayrı yerlerde muhafaza ediliyor. Yangın, savaş ve sel felâketi halinde kopyalardan biri mutlaka kurtuluyor. Arşiv özellikle halk şarkılarının notaları ve sözleri

226

227

DÜĞÜNLERDE SÜSLEME AĞAÇLARI

Yazan : M. Âdil ÖZDER

Ağaç, hem ulusal geleneklerimizde, hem de dinsej kurallarımız arasında kutsal bir varlıktır. Bir evlat gibidir. Atalardan torunlara geçer; aile ocağının canlı, hareketli kalmasını sağlar. Bu niteliği ile bir eve gelin getirilince o evin büyüğü, gelinine adadığı armağanlar arasında, ya tek bir ağacın yada meyve ağaçlı bahçelerden birinin yer aldığı görülür. Bu özellikleriyle ağaç, Anadolu Türk düğünlerinin renkli, hareketli ve göz alıcı evrelerindeki geleneksel törenler arasında ayrı bir yer kazanmış, değişik isimlerle bir tür süsleme aracı da olmuştur.

yönünden çok zengin. Slovenya Folklor Enstitüsü'nde bildiğimiz notaların yerine harflere dayanan özel bir sistemle müziğin yazıldığını anlattılar. Bana verilen bilgiye göre fişi çıkarılmış, tasnif edilmiş arşivlik malzemenin dökümü şöyle:

60500	Halk şarkısı fişi
2200	Bant
5000	Nota
100	Plak
1000	Fotoğraf
2500	Giyim kuşam ve el sanatı resmi
15	Halk çalgısı
?	El sanatları örnekleri

Arşivdeki malzemenin tasnifi için bir plân alamadık. Zira bu konuda araştırma yapılıyor. Pek yakında Karadağ'da toplanacak bir kongrede halk edebiyatı ürünlerinin nasıl tasnif edilmesi gerektiği tartışılacak. Arşivden en çok üniversite öğretim üyeleri ile tez hazırlayan öğrenciler faydalanıyorlarmış.

Enstitü'nün 10 yıllık uzun vadeli plânı var. Ayrıca yıllık çalışma planları da mevcut. Enstitüye yetiştirilen öğretmenler ve gönüllü derleyiciler arşive derleme gönderiyorlar. Etnomüzikolog, etnokorelog ve giyim kuşam uzmanları Enstitü'de görevli. Bu konulardaki derlemeleri yalnız Enstitü personeli yapıyor. Her yıl 2 ay kadar sahaya çıkılıyor. Yugoslavya içindeki festivallere gözlemci gönderiliyor.

Enstitü'nün olumlu çalışmalarından biri de 2 yılda bir «Balkan Folklor Sempozyumu»nu yapmasıdır.

Bu yazıda, düğünlerimizde görülen süsleme ağaçlarından birkaçını - yinelemek sayılsa da - yeni kuşak halkbilimcilerimize sunmak istedim. Birkaçını diyorum, çünkü bu arada bilmediklerimiz de çıkabilir.

Günümüze değin, yayın yoluyla tanıyabildiğimiz düğün süsleme ağaçlarını «gelbere, nahıl, şah, toğlak, yom» (yum) adları altında biliyoruz. Belki, aynı nitelikte fakat ayrı adlar altında başkaları da olabilir.

Şimdi, bu süsleme ağaçlarını sıralıyalım:

GELBERE: Bir çam fidanı, ya da dalıdır. Düğünün ilk günü güveyin ve onun sağdıcının evine asılır. Ağacın üstü mevsime göre portakal, iğde, üzüm gibi meyvelerle ve renkli varaklarla süslenir. Denizli'nin Çal ilçesine bağlı Ekse köyünden derlenen bu düğün terimi üstüne şimdilik bunları biliyoruz. Az sonra «şah» ve «yom» süslemelerinde görüleceği gibi, gelbere ile yapılan törenlerin halkbilimcilerimizce yerinde saptanması ayrı bir konu.. Şu da var ki, aynı ilçenin Mahmutgazi köyünde, adına «toğlak» denen bir başka düğün ağacını da az sonra göreceğiz.

NAHİL (nahıl): Arapçada hurma ağacı demektir. Halk ağzında düğün terimi olarak «nahıl, nakıl» biçimlerinde kullanılıyor.

Eskiden, mum ya da gümüşten ağaç dalı biçiminde yapıp, düğünlere süs olarak götürülen nesneye bundan dolayı verilmiş bir isimdir. Yine bu nedenle ki, «yürüyen ağaç» anlamında Osmanlıca deyimle «nahıl-ı revan» tamlaması kullanılagelmisti. Eski şairlerden Fasihî, sevgiliyi, güllerle süslenmiş bir «nahıl-ı revan»a benzeterek şöyle demiştir:

«Râst egeldim yâre, bir nahıl-ı revan olmuş
gelür

Serde gül, destinde gül, ceybinde,
dâmanında gül»

Eski devirlerin büyük düğünlerinde nahıllar özellikle bir sanat yapıtı olarak ortaya konur; meyve, çiçek ve değerli taşlarla süslenip, mumlarla ışıklandırılmış durumu ile gelinin önüne getirilirdi. Bu ağaçların, Osmanlı saraylarında ve paşa konaklarındaki düğünlerde on metre

ARAŞTIRMALARI

boyunda göz alıcı, biçimli, güzel şeyler olduğu söylenir.

Nahıl geleneğinin eskiden beri İstanbul, Mısır, Bağdat, Şam gibi Osmanlı imparatorluğu şehirlerinde düğün süslemesi olarak kullanılageldiği bilinmektedir. Örneğin, padişah III. Ahmed'in kızı Fatma Sultan ile Silâhdar (sonraları «Şehit») Ali paşa'nın düğünlerinde, damat paşanın gönderdiği türlü nişan eşyası arasında, ayrıca iki tane de gümüşten yapılmış nahıl vardı. Bunlar, gelin alayında Tersaneliler tarafından taşınıyordu.

Halkımızın, özellikle İstanbul bağcılarının kullandığı «nakıl» ve «pür nakıl» sözleri de nahıldan bozma (galat) olup, - benzetme ile - «meyvesi dalları basmış» ağaçlar için söylenirdi.

Nahıl, Anadolu Türk düğünlerinde de günümüze kadar kullanılagelmisti. Sayın Ali Rıza Önder'in yerinde yaptığı incelemeye göre, Ürgüp düğünlerinde yaşayan bu görenek, onun sürekli oluşunun örneklerinden biridir. «Ürgüp'te nahıl yapılması atadan, anadan çocuklara geçen bir sanat geleneği halindedir. Kız evinden oğlan evine iki tepsi tatlı ile birlikte getirilen süslü ağaç nahıl adını saklamaktadır».

ŞAH: Dilimize Farsçadan geçen bu sözcük «dal, budak» demektir. Halk dilinde de «ağacın taze sürgüleri» anlamında kullanılır. Kars'ın Göle ilçesi köylerinde de düğün terimi olmuştur. Düğünlerde, üzerine türlü meyveler dizilerek süslenen ağaç dalına o yörede «şah» denilir.

Şah'ı bir adam kucağına alır; arkasından bütün köy halkı, gerdek yapılacağı gün, güvey'i kendi evine törenle getirirler. Şah önde, güvey ile iki sağdıcı da ağızları mendille bağlı halde arkadan yürüyerek, gelinkizin güvey evinde oturtulan odasına girerler. Bu tören Göle'de «şah alayı» adını almıştır.

TOĞLAK: Yine Denizli'nin Çal ilçesine bağlı Mahmutgazi köyünde kullanılan ve düğün evini belirtmek amacıyla, üzerine bayrak biçiminde bir de kırmızı bez asılan düğün ağacına verilen isimdir.

Kendileriyle yaptığım özel görüşmede, halkbilimcimiz sayın Dr. Mehmet Tuğrul, «toğlak» üstüne bana şu bilgiyi lütfettiler:

«Mahmutgazi köyünde, düğün odunu getirmek için ormana giden güvey adayı ahbabları, ayrıca ince uzun bir çam ağacı kesip, oğlan evine getirirler. Ağacın alt dalları budanır; üst tarafta yeşil dallarıyla şemsiye gibi kalır. Bunun üzerine bir bayrak asarlar. Bu asılan nesne, eskiden bir kırmızı bez parçası olurdu. Belki şimdi bayrak asılıyor. Toğlak, uzaklardan görülebilir. Düğün çağrılısı olarak komşu köylerden gelenler toğlak ile düğün evini kolaylıkla bulurlar.»

YOM (YUM) AĞACI: Nevşehir'in Ürgüp ilçesi düğünlerinde süslenen ağaçlardan bir başkası da «yom» adını almıştır. Bu ağacın dalları beyaz ve sarı sırma tellerle süslendikten sonra üzerine türlü renklerde tüller örtülür ve bu durumu ile düğün davetlilerine gösterilir. Geline getirilen armağanlar «Yom ağacı»na asılır. Bu sırada, ağaç yanında hazır bulunan ve «yomcu» denilen adam, duruma uygun tatlı nüktelerle dolu dizeler söyler. Bu sözler, davetlileri güldürüp eğlendirir.

Türk Dil Kurumu yayını «Tarama Sözlüğü, VI», sayfa 4707'de «uğur, kadem» anlamındaki «yum» sözcüğünün halk dilinde «yom» olduğunu sanıyorum. Aynı yapıtın 4712. sayfasındaki «yomcu» sözcüğü de «müneccim, kâhin»; 4713'teki «yumlu» ise «uğurlu, mübarek» anlamlarını taşıyor.

Bibliyografya :

Ali Rıza Önder: Ürgüp Düğünlerinde Nahıl. Türk Folklor Araştırmaları, sayı 83, Haziran 1956.

Hâmit Zübeyr Koşay: Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme. Ankara 1944.

Gündüz Artan: Kars'ın Göle İlçesinde Düğün (II. yazı). Türk Folklor Araştırmaları, sayı 116, Mart 1959.

Türk Dil Kurumu: Derleme Sözlüğü, VI, Ankara 1972, sayfa 1971 «gelbere» maddesi.

Hâmit Zübeyr Koşay — M. Şakir Ülkütaşır: Türkiye Düğünleri Üzerine Materyaller. (Basılmak üzere 1972 yazında hazırladıkları 400 sayfalık bu yapıtlarından alınan notlar).

Dr. Mehmet Tuğrul: Mahmutgazi köyü düğünlerindeki «toğlak» adlı süsleme ağacı üstüne bana ağızdan verdiği notları.

Yazan : Prof. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU

Türk olarak Kukla, yepyeni bir teknik olarak kukla, yepyeni bir estetik olarak kukla! İşte komumuzun ana bölümleri:

Çocuğumuzun kukla oyununu Avrupa'dan gelme, yeni, yabancı bir oyun sanıyoruz, onun için ona yan gözle bakıyoruz. Kuklaya karşı gösterdiğimiz sempati Karagöze, Ortaoyununa karşı gösterdiğimiz sempati kadar büyük değildir. Zavallı kuklalar çok talihsiz mahlûklardır.

Kuklanın mücidi Türklendir. Şimdiye kadar bulunan kuklaların en eskileri Türk kuklalarıdır. Bu kuklalar Orta Asya'da Turfan civarında Alakurgan mevkiinde tarihi tayin edilemeyecek kadar eski bir Türk hükümdarının mezarından çıkarılmıştır. Üç tanedir. Bu kuklaların mâbut, heykel, oyuncak olmayıp temsil eşyası, yani kukla olduğu, Türk hükümdarlarının eşyası olarak onunla birlikte gömüldüğü Rus bilginleri tarafından tesbit edilmiştir. **Orta Asya'da Mezar Araştırmaları** adlı İngilizce kitapta bu kuklalara dair malûmat vardır.

Bugün İran Türklерinde Kel Pehlivan, Azeri Türklерinde de Çel adıyla yaşamakta olan Türk kuklasının tarihi asırlarca önceye kadar varmaktadır. Bu kukla temsillerindeki Kel Pehlivan, Ahunt ve Kız tipleri Türk hükümdarlarının mezarından çıkarılanların tıpkısıdır.

EL KUKLASI

Kazan Türklерine ait Milâdin yedinci, sekizinci asrında yapılmış olan şimdi Avrupa müzelerinde saklı bulunan el kuklaları da kuklaların eskiliğini, Türklüğünü gösterir. Buralardaki şahıslar da yine eski şahıslardır. Paris'te çıkan **Le Théâtre** mecmuasının İran tiyatrosundan bahseden nüshasına bakınız. Ayrıca Anadolu'nun bilhassa sünnî olmayan bölgelerinde el kuklası vardır. Bu kuklada kuklacı'nın bir sargı sarılarak sedye üzerinde meydana getirilmesi seyircilere hiç görünmemesi, kuklaların bir gayip âleminden doğar gibi gelmesi oyun bittikten sonra da yine bir gayip âlemine çekilir gibi çekilmesi kukla sanatı menşeinin çok eski olduğunu göstermektedir.

Kuklanın orijinal tekniğini, hususî estetiğini anlamayan birtakım insanlar bu oyuna iptidai, geri bir tiyatro gözûyle bakmaktadırlar. Bence Kukla ve Karagöz, ne ortaoynunu ne de asil tiyatrodur.

Kukla ile bunlar arasında ne teknik, ne de estetik hiç bir münasebet yoktur. Kukla apayrı bir şeydir. Öyleyse kukla nedir, önce buna cevap verelim.

ESTETİK ÂLEMİ

Her günkü hayatımızdan bir an için uzaklaşalım. Harciâlem şahsiyetimizi de bir an için unutalım. İçimize katlanalım. Hülyalarımızın kökü olan bu iç âlemini hele bir görelim. Taşkınlıklarımızı, coşkunluklarımızı besleyen bu çilgün kaynağı bir araştıralım. Bakalım ne göreceğiz? Bu iç âlemi mevzun, ahenkli olan sosyal hayatın istemediği birtakım ham, kaba, densiz, hattâ çirkin mahlûklarla, şuursuz şahsiyetlerle doludur. Bu âlem feylesof Henri Bergson'un **moi fundamental** dediği iç âlemi, **durée** âlemi, estetik âlemidir.

İnsan bu iç âleminin ham, orijinal mahlûklarını giydirip kuşatıp dile getirdi mi, o zaman kukla sanatı doğar. Zaten sanat iç âlemimizin dile gelmesi demek değil midir? İç âlemimizde komik, dramatik, trajik şahsiyetler olduğu gibi, ham, kaba, oynak, grotesk mahlûklar da vardır. Kukla insan ruhunda gömülü olan grotesk mahlûkların heykelidir. Kuklacı da bu grotesk mahlûkları dile getiren sanatçısıdır.

Çocuğun, iptidai adamın, olgun adamın bile ruhu, içi bu grotesklerle doludur. Onun için kukla birinci derecede bir çocuk oyunu, bir iptidai adam oyunudur. Onun için bütün çocuklar kukla yapıp oynarlar. Cavalılar gibi artist kavimlerin de kuklaları vardır. Halbuki Avrupalı adam da iç âleminden büsbütün soyulmuş, makineleşmiş adam demek değildir. Avrupalı adamın da bir iç âlemi vardır. Onun iç âleminde bu groteskler uyumaktadır. Medeni adam da insan tiyatrosu yanında bir de grotesk tiyatrosu kurmuştur. Çekya, Yugoslavya, Fransa, İtalya'da olduğu gibi. Kukla neden Karagöz, Ortaoyunu, tiyatro değildir? Şu sebeplerden dolayı:

SEBEPLER

- 1 — Kukla aktör gibi diri değildir.
 - 2 — Kukla Karagöz gibi perde, hayal oyunu değildir, meydan heykel oyunudur.
 - 3 — Kukla sahneyi seyrederek gibi karşıdan, fakat aşağıdan yukarıya doğru seyredilir.
 - 4 — Kuklalar mafsallı varlıklardır.
- Görürsünüz işte, öbürlerinde hiç olmayan,

KAÇAKÇI MAHMUT AĞIDI VE HİKÂYESİ

Derleyen : Dr. Phil. Nevzat GÖZAYDIN

“... Ben Hanife Şimşek, Benim yeni evliliğim sırasında olmuş bir olaydan sonra Hacılar halkı tarafından bu olay türkü yakılarak hep canlı tutulmuştur.

O zamanlarda Çerkeş Mahmut adında güzel bir deliganlı varıdı ve bizim beyin arkadaşı oluyordu. Bunun aslı Tokat'lıydı. Tokat'ta Tütüncü beyinin kızını savmış ve onunla evlenmiş. Sonra bu adama yani damadına, Tütüncü beyi kaçakçılık etmesini söylemiş. Bu da kabul etmiş. Devamlı Tokat'tan Hacılara tütün getirirdi. Bu tütün de hani az değildi ve kervanlar ile Hacılar'a indirilirdi. Bu iş devletten de gizli tutulurdu. Ama günün birinde Hacılar'lı, lakabına Balağın Ali denilen bir şahıs bu adamı ihbar ediyo, yani müzevilliyo. Arkadan golcular baskın yaptıla. Hacılar'dan yokarıda Çarık dağında müsademeye tutuşuyolla, ama arkadan gelen bir golcu gürşunuyan yaralanıyo. Sedye yerine kullanılan merdiven ile Hacılar'dan Kayseri'ye götürülürken yolda fazla gan gaybindan ölüyo. Bu olaydan sonra işte şu türkü yakılıyo :

Bileyidim de Hacılar'a varmazıdım

Tütüncü beyinin de kızını alamazıdım

Gelen belalara da karşı durmazıdım

Gelin ahbablarım da gelin yanıma

Sebeğim tütünü de basın ganıma.

ya da başka türlü olan şeyler kuklada vardır, hem de başka türüdür. Kukladaki teknik imkânlar ise ötekilerde yoktur. Demek ki kukla tekniği ayrı, orijinal bir sanattır. Her yeni teknik kendine göre yeni bir güzellik yani estetik değer getirir. Bu güzellik imkânlarının, bu estetik değerlerin yaratıcılığının ne olduğunu görelim:

1 — Kukla güzelliği cansız otomat varlıkların güzelliğidir. Kukla güzelliği primitif heykellerin güzelliğidir.

2 — Kukla güzelliği düz, mihanikî, sarsak hareketlerin, ritmlerin güzelliğidir.

3 — Kukla güzelliği gayri mesurda kalan içtimaileşmemiş olan grotesk, sakar mahlûkların güzelliğidir.

4 — Kukla güzelliği sözden çok hareket, ifadeden çok eylem güzelliğidir.

5 — Kukla güzelliği için, Peri, Kulyabani, Şeytan gibi cisimli cisimsiz, huyu huyumuza uymayan, fakat bir bakıma da içimizden, bizden başka bir şey olmayan mistik bir âlemdeki yaratıkların güzelliğidir.

Çarığın dağına da duman bürüdü

Sağımdan solumdan atlı yürüdü

Tokat köyünü de ağıt bürüdü

Gelin arkadaşlarım gelin yanıma

Sebeğim tütünü de basın ganıma.

Hacılar köyüne de bastığım oldu

Tütünün denkleri de yastığım oldu

Zalım arkadaşların da geçtiği oldu

Gelin ahbablarım da gelin yanıma

Sebeğim tütünü de basın ganıma.

Bu adam babayığit bir gişi idi. Gençti, cesurudu ama nafile. Tütüncü beyinin kızını sevip onunla evlenmesi, kaçakçılık yapmasına sebep olmuş, çünkü bey durmadan zor ediyodu. Mecburudu kaçakçılık yapmağa. İster istemez yaptığı iş ölümüne sebep oldu. Ölümüne bütün çevremiz, bizim bey de başta olmak üzere, pek çok acındılar. Sonra da memleketin an'anesine göre, müzevilledigi için, ceza olsun diye, Balağın Ali'yi boğazına kerpiş bağlayıp eşşeğe ters bindirdiler, yedi gün sürüye sürüye insanlar yüzüne tüküre tüküre sokak ortasında gezdirip irezil ettiler.

Anlatan: **Bn. Hanife Şimşek, Kayseri - 1892 doğumlu olup tahsili yoktur. Ankara'ya 1961'de gelmiştir. Nisan 1971'de Ankara'da derlenmiştir.**

NE KÖRÜZ, NE NANKÖRÜZ

Kültürümüzün her alanında türlü hareketler olurken kuklayı unutmak imkânsızdı. Gözleri dış âlemin eşyasına kapalı olana kör deriz. Gözleri dış âlemin nimetlerine kapalı olana da nankör deriz. Yıllarca önce Çocukları Esirgeme Kurumu tarafından Ankara'da bir çocuk tiyatrosunun yapılması teşebbüsü, ne kör ne de nankör olmadığımızı göstermek fırsatını vermişti. Bu çok hayırlı cemiyet bundan önce bana müracaat ederek yeni bir Karagöz piyesi ile yeni bir kukla piyesi yazmamı istemiştir. Bu işin bizden ziyade profesyonellere düştüğünü bilirim. Fakat ne tereddüt ettim, ne de tevazu gösterdim, yazdım. Karagöz piyesinin adı **Karagöz Ankara'da** (*)'dir. Yeni kukla piyesinin adı **Kulyabani**'dir. Okuyucularımdan dilediğim şudur : Karagöze, ortaoynuna karşı gösterdiğiniz sevgiyi kukladan esirgemeyiniz.

(*) Yeni Adam yayınlarından.

KARAGÖZ'Ü NASIL YAŞATABİLİRİZ?

Yazan : Kâmil TOYGAR

Geleneksel Türk Tiyatrosu'nu oluşturan türlerin içinde Karagöz'ün önemli bir yeri vardır.

Yüzyıllardır Türk gösteri ve eğlence yaşamının en başat ögesi olmuş, dolayısıyla kültürel yapımızı etkilemiş Karagöz'ün artık önemini yitirdiği, toplumumuzun ilgisini daha az çektiği görülmektedir.

Sosyal hayatımızın her kesiminde olduğu gibi kültürel alanda da geniş kapsamlı, hızlı, yaygın bir gelişme ve değişme içerisine girmiş bulunuyoruz. Bu değişimin en önemli yanı geleneksel değerlerimizi de etkilemiş olması, en azından bozması ya da yozlaştırmasıdır.

Karagöz'e karşı gösterilen ilgisizlikte önceleri Batı kaynaklı tiyatronun, basılı yayınların (gazete, dergi, kitap vb.), daha sonraları da ses ve görüntü öğeleriyle yüklü radyo, sinema, televizyonun rolü olduğu bir gerçektir.

Kültür ve sanatımızı halk kaynağımıza oturma, tarihi birikimimiz üzerine kurma çabalarının bilinçlendiği bu yıllarda konunun ele alınması, tartışılması ve yorumlanması yararlı olacaktır.

Karagöz'ü yaşatmak ona yeni bir görüşle eğilmekle, gelişmesini sağlamakla, kısacası bu geleneksel kültür değerimizi çağdaşlaştırmakla mümkündür.

Bu inançla «Karagöz nasıl yaşar?» sorusuna eğiliyor ve önerilerimizi sunuyoruz.

Öncelikle şunu kabul etmemiz gereklidir. Yapılacak bütün çalışmalarda Karagöz'ün tarihi değeri kesenkes korunmalı, yeni kuşaklara aktarma çabalarında ilke bu olmalıdır. Bunun yanında öncelikle şu hususlara da yer verilmelidir:

Bugün Karagöz oynatıcılarının ve tasvir yapımcılarının sayısı gittikçe azalmıştır. Özel bir uzmanlık alanı olan bu dalın güzel sanatlar eğitimi yapan okul, enstitü vb. kuruluşlarda ele alınması yararlı olacaktır. Konuyu daha geniş boyutlarda araştırıp inceleyecek «Karagöz Araştırmaları Enstitüsü» nün Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'ne bağlı olarak gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu kuruluş aracılığı ile ulusal ve uluslararası çalışmalar yapmak, yerli ve yabancı uzman ve bilim adamlarının çalışmalarını bir araya getirmek clanağı yaratılmalıdır.

Bu arada Karagöz oyunlarından noksan olanları tamamlanarak sağlam metinler elde edilmedir. Bu metinlerin biçim ve içeriği yeniden gözden geçirilmeli, özellikle dil açısından yenileştirilmelidir. Böylece yeniden yaratılmış sayılabilecek oyunların toplumun ilgisini çekmesi beklenebilir. Asıl önemlisi Karagöz tekniği korunarak yeni oyunlar da yazılabilir. Bu oyunların konularıyla çağdaş ve güncel değerleri yansıtmaları, yorumlanması gerekir. Örneğin: Karagöz Uzayda, Karagöz Gezgin vb. yüzlerce yeni konuda yazım denemeleri yapılabilir.

Yazılacak denemelerin çocuk ve halk eğitimine dönük olması, eğitimde bir araç olarak kullanılması düşünülebilir.

Tiyatrolarımız da Karagöz'e eğilebilir. Özellikle ödenekli tiyatrolarımızdan Devlet Tiyatroları'nın Karagöz'ün tekrar eski canlılığına, çekiciliğine kavuşması, sevilen bir halk tiyatrosu olması için çaba göstermesi yararlı olacaktır. Özellikle çocuk oyunlarını seçerken Karagöz'e eğilmek, onun güldürü ve eleştiri havasını bu oyunlara yerleştirmek ilgi çekici sonuçlar verebilir düşüncesindeyiz.

Karagöz'ü çağdaş Türk oyun yazarları da bir kaynak, ya da tiyatrodaki bir öğe olarak düşünebilir, deneyebilirler.

Ses ve görüntü yönüyle geniş yığınların ilgisini çeken televizyonun olanakları içinde Karagöz'ün ayrı bir yeri vardır. Bunun somut örneklerini halen TV çocuk yayınlarında görmekteyiz. Ayrıca Karagöz'ün sinemaya uyarlanması, birkaç dilde, renkli filmlerin yapılması bu geleneksel seyirliğimizi tanımak, tanıtmak, kısacası yaşatmak için gereklidir.

Okullarımızda Türkçe - Edebiyat dersleri çerçevesinde sözlü halk kaynağımızın en güzel örnekleri olan bu oyunlardan eğitsel kesitler ele alınabilir. Böylece eğitsel - ulusal değerlerden bir bileşke doğar, yeni kuşakların öz kültürümüze yabancılaşmaması sağlanır.

Bu arada Yunanlıların yıllardan beri Karagöz'ü kendilerine maletme çabalarını da anımsıyarak, yurt dışı tanıtma örgütlerimiz aracılığı ile geniş kapsamlı bir çalışmaya yönelmemiz gerektiğini burada hatırlatmak isteriz.

I. ULUSLARARASI TÜRK FOLKLOR KONGRESİ

ÇALIŞMALAR VE SUNULAN BİLDİRİLER

Yazan : Bora HINÇER

Kongreye katılan bir kısım yerli ve yabancı bilim adamları Fotoğraflarla Halk Yaşartısı sergisi önünde

I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi, 23 Haziran 1975 günü saat 10.00 da İstiklâl Marşımız okunduktan sonra Kültür Bakanı ve Kongre Başkanı Sayın Rıfık Danışman tarafından açıldı. Sayın Danışman'ın kısa bir pasajını geçen sayımızın başyazısında verdiğimiz konuşmasından sonra Asbaşkan Prof. Dr. Orhan Acıpayamalı ve Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal birer konuşma yaptılar.

Şair Osman Attılâ'nın teklifi üzerine Türk Folkloru'na büyük hizmetlerde bulunan merhum Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, Ahmet Kutsi Tecer, Halit Bayrı, Mahmut Ragıp Gazimihâl, Vahit L. Salcı, Halil Bedi Yönetken, Ziyaeddin F. Fındıkoğlu, Ahmet Caferoğlu, Feridun Nafiz Uzluk ve diğer folklorcuların manevî huzurlarında saygı duruşu yapıldı.

Bildiri sahiplerinin büyük çoğunluğu Kong-

re'de hazır bulundu. Gelemeyenler de bildirimlerini göndermişlerdi.

Kongreye açılış konuşmalarından sonra 15 dakika ara verildi. Bunu takiben Türk Folkloru'na yıllardan buyana büyük katkıda bulunan iki değerli bilgin birer bildiri sundu.

Dr. Hamit Zübeyr Koşay : «Türk folklor araştırmalarında mukayese ve tarihi metoda yönelme».

Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver : «Hemen her yerde birbirinden farklı mistik folklor ile iyi telkin tedavileri esasları ve Buna Bursa'nın verdiği tam bir örnek».

Kongre bu iki tebliğden sonra saat 14 den itibaren 5 ayrı sekişyon halinde çalışmalarına başladı.

I. SEKİŞYON :

Genel konular (Metodoloji, Atlas, Sözlük, Kaynakça, Monografi)

Seksiyon başkanları : Prof. Dr. Muhsin Rizvic, Dr. Hamit Z. Köşay, Orhan Şaik Gökyay, Hikmet Dizdaroğlu, İbrahim Dakuki.

Türker Acaroğlu: «Türk Halk Bilgisi kaynakçası üzerine».

Dr. İlhan Akçay: «Evrensel Türk Folkloru». **İbrahim Aslanoğlu**: «Geçen yüzyıllarda folklorumuza ışık tutan kaynaklar».

Nejat Birdoğan: «Türkiye Folklor ve Etnografya Atlası üzerine».

Cornelia Calin: «Eski Romanya almanaklarında Türk Folkloru».

Mehmet Ali Ekrem (Camai): «Şamanlığın ve eski Türk Medeniyetleri kalıntılarının Dobruca'daki Kırım Türkleri Folkloru'nda izleri».

Prof. Dr. Tvrtko Cubelic: «Türk ve Yugoslav Folkloru'ndan seçilen bazı paralel örneklerin ışığı altında folklor ve metodoloji».

İbrahim Dakuki: «Fuzulî'nin eserlerinde Irak Folkloru'ndan örnekler».

Hikmet Dizdaroğlu: «Bizde folklor üzerine ilk yazı».

Orhan Şaik Gökyay: «Beklenmedik kaynaklarda folklor».

İlhan Gülsün: «Yurt dışındaki işçilerimizin kültür sorunları ve folklorumuz».

Dr. Muhamed Hadvijahic: «Bosna'da Türk Folkloru'nun yayılış şekli».

Prof. Dr. Georges Hazai: «Ignacz Kunoş'un Türk Folkloru araştırmalarındaki yeri».

Prof. Dr. Kemal Karpaz: «Gagavuz Folkloru'ndan örnekler».

Mevlüt T. Kayacı: «Irak'ta Türkmenler arasında folklor çalışmalarına toplu bir bakış».

Prof. Dr. Zeynep Korkmazgil: «Halk etimolojisi ve folklor».

Mustafa Ali Mehmet: «Romanya Türk Toplumunun Folkloru üzerinde bazı mülâhazalar, problemler ve metodlar».

Prof. Dr. Boris N. Putilov: «Sovyet Bilim Adamları'nca uluslararası folklor ilişkilerinin incelenmesi için tespit edilen metodolojik ilkeler (1958 - 1974)».

Prof. Dr. Muhsin Rizvic: «Bosna - Hersek dergilerinde Türk Folkloru ve bazı Müslüman Bosnalı Yazarlar'ın eserlerinde bunların izleri».

Muammer Sun: «Halk Kültürümüzün karşılaştığı üç tehlike ve ulusal derleme seferberliği».

Prof. Dr. Włodzimir Zajackowski: «Gaga-

vuzların Folkloru».

Prof. Dr. Momcilo Zlatanovic: «Güney Sırbistan'ın Biljaca Eyaleti'nde Sırp ve Türk Folklor ilişkileri'nin bazı özellikleri».

Prof. Dr. Mehdi Berkeshli: «Doğu Folkloru'nun transkripsiyonu için ayrıntılı bir yazı sisteminin lüzumu».

II. SEKSİYON

Halk Edebiyatı

Seksiyon Başkanları: Prof. Dr. Faruk Sümer, Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Şefket Plana, Prof. Dr. Ahmet E. Uysal, Prof. Dr. Süreyya Yusuf.

Osman Attılâ: «Oyun Türkülerimiz».

Dr. Muhan Bahi: «Lâtif Şah Hikâyesi'nin iki varyantı ve bilinmeyen bir halk hikâyesi».

Agiemin Baubec: «Dobruca Türkleri ve Baş - Pınar Köyü Türkleri Atasözleri üzerine bazı düşünceler».

Prof. Dr. Kathleen R. F. Burrell: «Türk Halk Edebiyatı'nda yansıtılan ölüm kavramının bazı yönleri».

Hikmet Turhan Dağlıoğlu: «Mezar Folkloru».

Dragutin M. Djordjevic: «Sırbistan'da Leskovaç Bölgesi'nde Türk Folkloru unsurları ve Türk Halk Edebiyatı».

Dr. Josef Farago: «Macarca Nasreddin Hoca fıkraları».

Dr. Géza Fehér: «Macaristan'ın arkeolojik bir eseri üzerinde bulunan yazıtta Türk Halk Masal motifleri».

Dr. Mark Glazer: «Kişi ilişkilerinde zorunluluk ve görev anlayışı».

Prof. Dr. Mihail Guboğlu: «Romen Edebiyatı'nda Nasreddin Hoca».

Dr. Turgut Güray: «Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Atma Türkü geleneği».

Dr. Umay Günay: «Türk Masalları'nda coğrafya».

Nimetullah Hafız: Yugoslavya'da bilinmeyen bir Türk Halk Şairi Âşık Ferki ve onun destanları».

Feyzi Halıcı: «Halk Şiiri'nde muamma».

Ferial Ghazcul Hopkins: «Türk Halk Edebiyatı'nda rüya motifinin mahiyeti ve fonksiyonu».

Nenad Ljubinkovic: «Resmî Türk tarihlerine ve İslâm geleneğine göre Kosova Savaşı».

Munib Maglajic: «Türk Halk Türküleri ile Sevdalinka arasındaki ilişkiler».

Enver Mahmut: «Türk Halkları'nın Masalları'nda başlangıç formüllerinin bünyesi ve

fonksiyonları».

Nedret Mahmut: «Fıkra (anekdot) atasözlerinin özellikleri».

Dr. Rıza Mollov: «Bulgaristan Türkleri'nin Halk Hikâyelerinin bazı özelliklerine dair».

Dr. Natalie K. Moyle: «Türk Âşıkları'nda şiir ve anlatım teknikleri».

Prof. Dr. Lâtif Mulaku: «Müslüman Arnavut ve Sırp - Hırvat hudut bölgeleri epik şiirinde Türkçe kelimeler».

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel: «Keloğlan masal motifinin Eski Türk Kökenleri üzerine».

Cahit Özteili: «Andolu Gelenekleri'nde Eski Türk Kültürü'nün izleri».

Prof. Dr. Şefket Plana: «Arnavut ve Güney Slav Halk Şiiri'nde Kosova Savaşı».

Dr. Saim Sakaoğlu: «Masalda ileriye hazırlık motifleri».

Ali Saraçoğlu: «Türk Halk Şiiri'nde Ercişli Emrah gerçeği ve Emrah ile Selbihan Hikâyesi».

Prof. Fazlı Sula: «Arnavut Halk Şiiri'nde Kaçaklar Olayı ve Türk Yöneticileri ile Arnavut Halkı'nın ilişkileri bakımından anlamı».

Prof. Dr. Faruk Sümer: «Dede Korkut Destanları'nda geçen bazı hayvanlar hakkında».

Kâmil Toygar: «Türk Çocuk Edebiyatı'nın kaynağı olarak folklor».

Mustafa Turan: «Kağızman'da kadın imeceliklerinde mâni söyleme gelenekleri».

Prof. Dr. Ahmet E. Uysal: «Sivas'lı Halk Ozanı Âşık Talibi'de mizah».

Barbara K. Walker: «Çocuklar için seçilmiş halk masallarının yabancı dillerde yayınlanması sorunu».

Nevzat M. Yusuf: «Türk Atasözleri'nin yan anlam niteliği».

Prof. Dr. Warren S. Walker: «Türk Halk Hikâyeleri'nde mizah türleri».

Prof. Dr. Süreyya Yusuf: «Priştine'de Türk Atasözleri».

Mücahit Asım: «Prizren civarında Mamuşa köyünde düğün türküleri».

Prof. Dr. Abdülkadir Karahan: «Halk Edebiyatı ile Divan Edebiyatı arasındaki ilişkiler».

Prof. Dr. Hasan Kalaşi: «Türk Arnavutların birlikte yürüttükleri savaşlar üzerine Arnavut Halk Şarkıları».

Mehmet Hilmi Gür: «Eğin Ağzı (Elâgözlüleri)».

Dr. Robert Anhegger: «Almanya ve Hollan-

da'daki Türk İşçilerinin Türküleri».

Dr. Bilaze Ristkovski: «Makedonya Halk Şiirinde Türk Unsurları».

Tahil Kutsi Makal: «Halk Edebiyatı'nda gerçeküstülük».

III. SEKSİYON

Halk Müziği, Oyun, Eğlence (Tiyatro, Halk Dansları, Çocuk Oyunları)

Seksiyon Başkanları: Prof. Dr. Kurt Reinhard, Doç. Dr. Metin And, Vehbi Cem Aşkun, Sadi Yaver Ataman, Efrasiyab Bedelbeyli, Etem Ruhi Üngör.

Dr. Christian Ahrens: «Türkiye Karadeniz Bölgesi Müziği».

Doç. Dr. Metin And: «Mithos ve ritüel açısından Muharrem ve Aşure geleneği».

Süleyman Arısoy: «Karagöz ve folklor».

Veysel Arseven: «Türk Halk Müziği'nin ezgisel yapısı».

Vehbi Cem Aşkun: «Komşu Bacı (bir seyirlik oyunu)».

Sadi Yaver Ataman: «Türk Halk Çalgıları'na ait ayrıntılı bilgiler ve bağlama geleneği».

Sevgi Babaoğlu: «Zeybek Oyunları'nın Orta Asya Türk Toplumuna ve Şaman Dili ile ilişkisi».

Dr. Musa Baran: «Çocukların ilk oyunları».

Şerif Baykurt: «Halk danslarının saptanması neden folklorun en önemli sorunlarından biridir».

Efrasiyab Bedelbeyli: «Azerbaycan Halk Müziği».

Ahmet Borcaklı: «Türk Müziği tasnif sistemi denemesi».

Cemil Demirsipahi: «Halk türküleri ve yarılgılar».

Yıldırım Erdener: «Halk türküleri çok sesli hale getirilmeli midir».

Dr. Reşat Genç: «Kaşgarlı Mahmut'a göre XI. Yüzyılda Türklerde oyunlar ve eğlenceler».

Ali Kemal Kaya: «Tarihte ve günümüzde Kopuz».

Cahit Obruk: «Türk Halk Dansları, ortak yanları ve yapısal özellikleri».

Halil Oğultürk: «Türk Halk Oyunları'ndan Zeybek Oyunları».

Mehmet A. Özbek: «Türk Halk Edebiyatı ve Müziği'nde Hoyrat».

Prof. Dr. Kurt Reinhard: «Âşık - Melodi tipleri».

Nureddin Sevin: «Türk Gölge Oyunu'nda ahlak, sihir, kadın».

Özcan Seyhan : «Silifke Yöresi'nde Türkmen Ezgileri».

Osman Sınayuç : «Beyzbol ve Tokuç Topu Oyunu».

Prof. Seniha Sipahi : «Arnavut, Türk, Sırp-Hırvat ve Makedon Çocuk Şarkıları».

Halûk Tarcan : «Geleneksel Türk Müziği alanında bazı deyimler, çalgılar ve ölçüler üzerine».

Sabahattin Türkoğlu : «Gazne'de bulunan halk dansçıları kabartması».

Etem Ruhi Üngör : «Karagöz Musikisi».

Durmuş Yazıcıoğlu : «Türk Halk Müziği üzerine».

Sebahat Mahmut : «Ohri Türkleri arasında Mart Görenekleri ve dolayısıyla okunan mâniler».

Prof. Dr. İrene Melikoff : «Anadolu Alevileri'nin bazı bayramları hakkında».

Prof. Dr. Hikmet Tanyu : «Türklerde ateşle ilgili inançlar».

IV. SEKSİYON

Gelenek, Görenek ve İnançlar

Seksiyon Başkanları : Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, Prof. Dr. Nermin Erdentuğ, Prof. Dr. Orhan Acıpayamli, Prof. Dr. Orhan Türkoğlu.

Prof. Dr. Orhan Acıpayamli : «Türk Folklor Ürünü yağmur duasıyla ilgili yapı ve fonksiyon sorunları».

Dr. Lütfullah Sami Akalın : «Dünya Folkloru'nda annelerinin çocuk taşıma biçimleri».

Prof. Dr. Kenan Akyüz : «Yozgat'ta evlenme âdetleri».

Prof. Dr. Zeki Başar : «Halk hekimliğinde sülük».

Cahit Beğenç : «Bereket».

Şevket Beysanoğlu : «Eshab-ı Kehf'in yeri».

Tahsin Cemil : «Dobruca Türkleri'nde düğün».

Dr. Müjgân Cunbur : «Âhi Görenek ve Gelenekleri üzerine».

Prof. Dr. Saadet Çağatay : «Altay Türkleri'nde kıyamet».

Doç. Dr. Ferruh Dinçer : «Türk Folkloru'nda veteriner hekimliği».

Prof. Dr. Nermin Erdentuğ : «Türkiye geleneksel toplumlarında başlık».

Zümrüt Erk : «Anadolu'da kırklama».

Dr. Tuncer Gülensoy : «Türklerde Dokuz

Sayı üzerine».

Akile Gürsoy : «Folk İslâm».

İhsan Hınçer : «İnançlarımız açısından ya tırlar ve ziyaretlerin müspet yönleri».

Doç. Dr. M. Fahrettin Kırcıoğlu : «Gürcistan'da Eski Türk İnanç ve Gelenekleri'nin izleri».

Desanca Nicolic : «Yugoslav Düğün Âdetleri'nde Çavuş ve Balkan İslav ve Doğu unsurlarının birleşmesi».

Doç. Dr. Bedri Noyan : «Bektaşî ve Aleviler'de hukuk düzeni (düşkünlük)».

Aydın Oy : «Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları'nda (II. Meşrutiyet Dönemi) bâtil inanışlar».

Ali Rıza Önder : «Geleneksel halk hukuku».

Nail Tan : «Türkiye'de Halk Meteorolojisi'nde hava tahmini».

Atâ Terzibaşı : «Irak Türkmenleri arasında yağmur duası törenleri ve bu törenlerin tarihi ve sosyolojik değeri».

Prof. Dr. Orhan Türkoğlu : «Evlendirmede Başlık Gelenegi'nin sosyal yönden açıklanması».

Müjgân Üçer : «Yoklatma».

M. Şâkir Ülkütaşır : «Türkiye Türkleri'nde ad verme gelenegi».

Kerim Yund : «Türkiye Folkloru'nda komşu ulusların uykarlıklarından, geleneklerinden kâhıtlılar».

V. SEKSİYON

Etnografya (Halk sanatları, Giyim - Kuşam, Halk Mutfağı, Ekonomi, Mimari, resim).

Seksiyon Başkanları : Prof. Dr. Rezan Şahinkaya, Doç. Dr. Rüçhan Arak, Doç. E. Tekin Altınbaş, Mehmet Önder, Nejat Diyarbekirli.

Mahmut Akok : «Anadolu'da Halk Süsleme Sanatı ile klâsik biçim almış Türk Süsleme Sanatı'nın karşılaştırılması».

Malik Aksel : «Halk sanatında Yazı - Resim».

Doç. Dr. E. Tekin Altınbaş : «Türkiye'de köy el sanatları, ekonomik ve sosyal kalkınmada önemi».

Doç. Dr. Rüçhan Arık : «Sanat Tarihi ile folklor araştırmalarının buluştuğu bir alan: Anadolu halk resmi».

Dr. Mine Arlı : «Gaziantep İli'nin üzümünden yapılan çerezleri».

İrina Cajai - Marin : «Dobruca Bakır Sanatı'nda biçim ve süsleme motifleri».

Dzemat Celic : «Bosna, Hersek'te Müslümanlar tarafından yapılmış evler».

Maria Constant'n - Dr. Mariba Marinesku :

«Dobruca Türkleri'nin giysilerinde geleneksel unsurlar».

Nejat Diyarbekirli : «Türkler'de ölü gömme ve mezar sanatı».

Prof. Dr. Nikolae Dunare : «Türk ve Romen Halk Süsleme Sanatları'nın karşılaştırılması».

Cengiz Eruzun : «Doğu Karadeniz'de serenderler».

Macide Gönül : «Türk El Dokumaları'nın ve Halıları'nın etnografyadaki yeri».

Dr. Nevzat Gözaydın : «Türkiye Folkloru'nda tuz».

Osman Kademoğlu : «Şarkışla Yöresi'nde Orta Bacalı Evler».

A. Muhtar Küçükkömürcü : «Balaban'da bir ev».

Erdal Küpeli : «Doğu Karadeniz Bölgesi geleneksel halk mimarisinde Ahşap Karkas Yapılar üzerine bir inceleme».

Joan Marsh - Jones : «Türk El İşleri'nde sembolizm».

Mehmet Önder : «Selçuklu Devri Kadınları'nda süsleme gelenegi».

Ersu Pekin : «Yörüklerde un çuvalı».

Ursula Reinhard : «Silifke'deki Yörüklerin Dokumaları».

Sıtkı Soylu : «Halk El Sanatları'nda kullanım pratikliği ve otomasyon».

Sabiha Tansuğ : «Türkmenlerde giyim gelenekleri».

Uğur Yüksel : «Bitlis Köyleri'nin evlerinin yapıları ve yaşantıları».

DİĞER BİLDİRİLER

Kongre'ye davetlerinden vazgeçilenlerle Kongre'den çekilen ve bildirimlerini geri alanların adları ve bildirimlerinin konuları :

Prof. Dr. Pertev Naili Boratav : «Nasreddin Hoca Fıkraları üzerine bir kaynak kitap tasarısı».

Prof. Dr. İlhan Başgöz : «Türk Halk Hikâyeleri'nde söz kalıpları».

Prof. Dr. Özdemir Nutku : «Eski bir yazmadaki Meddah Hikâyeleri».

Mahir Şaul : «Karagöz'ün mizahı ve İstanbul'da cemaat yapısı».

Dr. Ali Rıza Balaman : «Türk Kır Toplumları'nda sağlık».

Prof. Dr. Seadet Veyis Örnek : «Türk Folkloru'nda ad seçme ve ad koyma».

Prof. Dr. Cahit Tanyol : «Anadolu Folkloru'nda dinlerin etkileri ve izleri».

Cengiz Bektaş : «Halk Yapı Sanatı'ndan bir örnek: Bodrum'da sivil yapılar».

Yusuf Durul : «Hayvan figürleri üzerinde araştırma».

Dr. Erdoğan Okyay : «Anonim Çocuk Ezgilerimiz'de kırık havalar arasında ezgi yapısı ilişkileri».

Dr. Michele Nicolas : «Çocuklarla ilgili Türk ve Fransız geleneklerinin karşılaştırmalı bir incelemesi».

**

Kongre dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü tarafından Enstitüsü Galerisi'nde «Türk El Sanatları», Galatasaray Lisesi Bahçesi'ndeki Galeride de sanatçı Halil Tuncer tarafından «Fotograflarla Halk Yaşantısı» konulu birer sergi açıldı.

26 Haziran 1975 günü saat 21.00 de Karagöz ve Kukla sanatçısı Tacettin Diker ve Orhan Kurt tarafından Galatasaray Lisesi Tevfik Fikret Salonu'nda yerli ve yabancı bilim adamları için Karagöz (Kanlı Niğâr) ve Kukla (Sahte Esirci) oynatıldı.

Bu arada konuklar Rumelihisar ve Yedikule'de sahneye konulan IV. Murat ve Genç Osman Oyunlarını da seyretmek olanağını buldular.

27 Haziran günü öğleye kadar seksiyonlar çalışmalarını tamamladı, raporlarını hazırladılar. Aynı gün saat 14 de Genej Kurul toplandı, raporlar okundu. Bu arada dilekler tesbit edildi. Daha sonra Kongre'ye katılan çeşitli ulus bilim adamları adına birer temsilci Kongre hakkındaki görüşlerini dile getirdi, Yugoslavya adına Prof. Dr. Hasan Kalaşi, Irak adına Atâ Terzibaşı, Polonya adına Prof. Dr. Zajackowki, Almanya adına Prof. Dr. Kurt Reinhard, Romanya adına Mustafa Ali Mehmet, İran adına Prof. Dr. Mehdi Karkeshli ile Birleşik Amerika ve Fransa adına da konuşmalar yapıldı. Müteakiben Üsküp Folklor Enstitüsü Müdürü Dr. Blâze Ristkovski'ye söz verildi. Bundan sonra da Kongre Başkanı Türkiye adına İhsan Hınçer'i kürsüye davet etti.

28 Haziran günü, konuklar Topkapı Sarayı, Arkeoloji, Ayasofya, Türk - İslâm Eserleri Müzeleri ile Süleymaniye camii, Boğaziçi ve Çamlıca ile şehrin görülecek yerlerini gezdiler. Gece de Taksim'deki Maksim Devlet Opera ve Bale salonunda Türk Folklor Kurumu'nun düzenlediği Halk Oyunları ve Türküleri programını izlediler.

Bir Deneme :

FOLKLORUN TANIMI

Yazan : Dr. Seyfi KARABAS

Folklorumıza ilginin gittikçe arttığı, folklorumuz üstündeki çalışmaların gitgide çoğalıp yoğunlaştığı şu günlerde, «folklor» («halk bilimi», «budun bilim», vb.) kavramının üstünde az çok anlaşılmalı varılmamış olması, çalışmaları kimi çıkmazlara sokabilecek durumdadır. Üstünde durmak istediğim şey, bu bilim dalına verilecek addan çok niteliğinin ve kapsamının ne olduğudur. Şunu da baştan açıkça söylemek isterim: Yaygınlaşan her tanımın yaratıcı çalışmaları kısıtlama eğilimi gösterdiğini birçok konuda gördüğümünden, tanımları önemsememeyi öğrenmeye çalışmışımdır. Bu tanım denememde herkesin uygun bulacağı bir tanım yapacağımı ummuyorum. Böyle bir şeyi istemem de. Ama bir konuya eğilen eleştirmen ya da araştırmacı, o konunun öğelerinin tümünü içeren bir kuramsal görüşü yoksa ya da böyle bir görüşü geliştirmeye çalışmazsa, kimi somut öğelerin tutsağı olabilir ve çalışmaları güdükleşebilir. Folklor ürünleri zamanında derlenmezse yok olacak ya da yozlaşacak diye düşünenler; folkloru köylü sınıfının incelenmesi diye anlayanlar; folklor denince yalnız kaynak bulma çalışmalarını anlayıp dolaylı olarak kısır bir görüş ve anlayışın borazancılığına itilenler; «folklor halk oyunları anlamına gelmeye başladı» diye bu bilim dalına yeni bir ad arayanlar, vb., bu güdükleşme sakıncasıyla az çok karşı karşıyadır. Aşağıdaki deneme, folklor konusunda bu sakıncayı ortadan kaldıracak geniş bir kuramsal anlayışı geliştirmeye katkıda bulunursa amacını gerçekleştirmiş olacak.

**

Önce **beş önerme** ileri süreceğim. Folklorun tanımını bu beş önermeye dayanarak yaptıktan sonra da önermelerin ve tanımın üstünde kısaca duracağım.

1. En az bir haberleşme biçiminin kullanılmasıyla, en az iki kişi aralarında bir ilişki kurarlarsa bir insan toplumu var demektir.

2. Bir haberleşme biçiminin varlığı için yalnız kavram yaratma yetisi değil, ortaklaşa kullanılan bir kavram yetisi gereklidir; bir haberleşme biçiminin varlığı dil üstü bir olaydır.

3. Bir haberleşme biçiminin ortamı; sözlü,

yazılı, nesnel araçları, ya da bunların herhangi bir bileşimini içerebilir.

4. Bir haberleşme biçiminin kullanılışının ya yalnız geçici bir değeri olabilir (salt merkezkaç güçleri içerebilir), ya da geçici değerinin yanında öznel tutarlılığı da olabilir (merkezkaç güçlerin yanında merkezci güçleri de içerebilir).

5. Bir haberleşme biçiminin öznel tutarlılığı kullanılışı, ya birey baskınlığı etkisi altında, ya da toplum baskınlığının etkisi altında olur.

Tanım : Folklor, haberleşme biçimlerini toplum baskınlığının etkisi altında öznel tutarlılığı olarak kullanılışının verilerinin tümünü incelemeyi kendisine konu edinen bir bilimdir.

Birincil önerme, bir insan topluluğunun ortaya çıkabilmesi için gerekli koşulların en düşük kuramsal düzeyini ortaya koyuyor. Toplumun böyle tanımlanmasıyla günlük dilde kullanılması arasındaki ayrılığı gözden kaçırmamak gerekir. Bu önermede en düşük sayı belirleniyor, ama en yüksek sayı açık bırakılıyor. En yüksek sayının açık bırakılması, bir ya da herhangi bir sayıda haberleşme biçimini kullanarak aralarında ilişki kuran herhangi bir sayıda insanı toplum kavramı içinde düşünebilmek içindir. Gözden kaçırılmaması gereken ikinci nokta da şudur: Bir toplumun bireylerinin, bir haberleşme biçiminin toplumdaki yeriyle bilinçli olarak ilgilenmeleri gerekli değildir; haberleşme biçimini doğal bir şey olarak görebilirler, ya da, özel yerini bilsele de, «herkes böyle yapıyor, düşünüyor» diye varsayabilirler.

İkinci önerme'nin parmak bastığı şey, bir haberleşme biçimi yalnız dil ortamını kullansa da onun haberleşmeye katkısının, içindeki dilbilgisi öğelerinin toplamından çok olduğudur; kullanılmaya uygun dilbilgisi çözümlenmeleri, bir haberleşme biçiminin geniş kapsamlı çözümlenmesi için yalnız bir anıklık olabilir.

Üçüncü önerme, folklorun sınırlarını çok daraltma çabalarına karşıdır. Folklorun incelediği veriler, temel olarak, toplumsal haberleşmenin verilerinin bir parçasıysalar, o haberleşmede kullanılan tüm haberleşme biçimleri ele alınmalıdır. Tüm toplumlarda en az bir haberleşme biçimi

mi kullanıldığına göre, bu önerme aynı zamanda, folkloru iktisadi, coğrafi, ya da eğitimsel ölçülerle belirlenen kimi toplumlara sınırlama eğilimine de karşı çıkıyor. Örneğin, bizde şimdiye dek yapıldığı gibi, folkloru yalnız köylü sınıfının incelenmesi diye anlamaktan daha yanlış bir şey yoktur. Artık bir şey açıkça belirmiş oluyor: «Bu tanım, folklorun incelediği verilerin ortaya çıkması için haberleşme biçimlerinin en az yeterli koşullar olduğu düşüncesine dayanmaktadır, bütün öbür öğeler ikinci kerte de önemlidir.

Dördüncü önerme'ye gelince, bir haberleşme biçiminin geçici ve öznel tutarlılığı kullanılışları arasındaki ayrımı belirginleştirmek zordur. Şimdi bir örnekle bunu yapmaya çalışacağım.

Diyeyim ben sizin konuğunuzum ve bana bir bardak çay verdiniz. İki kişiyi, bir bardağı, bir kaşığı, biraz şeker ve çayı içeren bu olayda, uzun böyle üstünde durulacak bir şey yoktur. Her toplumun üyeleri bunun gibi birçok olayla karşılaşmaktadır sık sık. Başka bir biçimde söylemek gerekirse, böyle olayların özelliklerini belirleyen şeyler, kullanılan nesnelere özellikleri, kişilerin gereksinimleri, ve ilgili toplumun bu gibi edimler için tutageldiği yoldur. Böyle olaylar büyüklükleri bakımından birbirlerinden çok ayrılabilirler; çayın nasıl içildiğinden (örneğin bir bardaktan ya da fincandan, çaydanlıktan değil) bir ulusun siyasal yönetiminin biçimine dek olaylar bu küme içine girer. Ben bunları geçici değerli diye tanımlıyorum; doğuşlarına yol açan amaç gerçekleşince onlara olan ilginiz de biter. Dışa dönük, merkezkaç olarak gelişen, ancak başka bir şey dolayısıyla anlam taşıyan olaylardır bunlar.

Yukarıdaki paragrafta söylenen kuramsal bir çözümlenme elbet; haberleşme biçimlerinin pek seyrek olarak yalnız geçici değerleri vardır, belki de hiçbir zaman yoktur. Yalnız onlarda varmış ya da olabilirmiş gibi görülmeye başlanan kimi özelliklere toplum kendi içlerinde bir takım değerler vermeye başlar. Yukarıdaki küçük örneğe bakalım yine. Çayı içilen bir sıvı, bardağı çay içmek için kullanılan bir nesne olarak gördüğüm sürece bu yazıdaki anlamda bir öznel tutarlılık yanları olmayacaktır. Ama diyeyim ben, konuğum, çayını içtikten sonra yetinmesini bardağı tabağın üstüne baş aşağı koyarak göstermesinin beklendiği bir toplumun içindeyim. O zaman bardak, fiziksel ve kimyasal ya-

pısında olmayan bir toplumsal anlamın eklenmesiyle zenginleşmiş, salt nesnel yapıya dolaşmasıyla bir olayda yer alan bir nesne olmaktan çıkmış olur. Bu toplumsal anlam aynı zamanlarda kullanılan ayrı bardaklara, biçimlerine bağlı değildir (yalnız bu örnekte değinilen anlam elbet). Kullanılır kullanılmaz unutulmuş bardaklara karşın, kısa zamanda tadı unutulmuş çaya karşın, bu anlam çay içme olayının her oluşunda biraz daha güçlenir. Zamanla, kişilerin uymaları gereken bir şey olur; yanılma yüzünden göz önünde tutulmazsa haberleşme biçimi bozulur. İşte o zaman çay içme olayı, ev iyesiyle konuk arasındaki bir haberleşme biçimi olmuş, öznel tutarlılığı bir anlam kazanmış olur. Bu anlamın merkezci bir gücü olduğundan toplumun bireylerinin beyinlerinde varlığını sürdürebilir ve başka benzer öznel tutarlılığı anlamlarla birleşip daha karmaşık öznel tutarlılığı haberleşme biçimlerine yol açabilir.

Beşinci önerme, folkloru tanımlamada ortaya çıkan ikinci bir zorluğu ortaya koyuyor. Diyeyim aynı anlama gelen bir vecize ve bir atasözü var. İkisi de aynı öznel tutarlılığı anlama ya da anlamlara ve aynı haberleşme biçimine ya da biçimlerine dayansalar da, «içimizde bir ses» bir vecize duyduğumuzda bir bireyin us gücünü, bir atasözü duyduğumuzda bir «toplumun us gücünü» düşündürecektir bize. Ben birinci biçimi «birey baskınlığı etkisi altında» bir kullanılış, ikinciyi de «toplum baskınlığı etkisi altında» bir kullanılış olarak niteliyorum. Eleştirisel ölçülerin gelişmişliği yüzünden bu ayrımı yapmak çoğu zaman pek zorsa da, onu belleğimizde tutmamız şu bakımdan önemlidir: örneğin okuma yazma bilmeyen bir köylünün anlattığı bir öykünün «halk hikâyesi» olmayabileceği olanağını ortaya koyuyor. Yapılacak şey bu ayrımı unutmaya çalışmak değil, o «içimizdeki ses»in ne olduğunu çözümlenecek eleştiri araç ve ölçülerini geliştirmektir. Bu konuda (yapısal çözümlenme) pek az çalışma yapılmıştır, yapılanların çoğu da pek işe yarar durumda değildir.

Burada verdiğim tanımın yeterli ya da tam olduğunu söylemeye çalışmadan, salt onu eleştirmek isteyeceklerimize kolaylık olsun diye, tanım bir kez daha söyleyip bitireyim bu yazıyı: Folklor, haberleşme biçimlerinin toplum baskınlığının etkisi altında öznel tutarlılığı olarak kullanılışlarının verilerinin tümünü incelemeyi kendisine konu edinen bir bilimdir.

† KARAHACILI AŞİRETİNDE ÇADIR †

Yazan : Müyesser TOSUNBAŞ

1295 yıllarında Aydın'dan kalkıp, Adana, dolaylarına gelerek kışları Çukurovada, yazları Niğde, Üçkapı yaylasında geçiren, Karahacılı aşiretinin büyük bir kolu 1950 yıllarında konar göçer hayatlarını bırakıp, Karatepe, Yumurtalık, İncirli, Ceyhan ve dolaylarına yerleşmişlerdir (1). Aşiretin bir başka kolu ise halen normal yaşantılarını sürdürmektedirler.

Göçebe hayatının tipik konutu olan çadır, Karahacılı aşiretinde üç direklidir. Çadır bezi, keçi kılından 70 - 80 cm. eninde, uzun parçalar halinde ıstarlarda kadınlar tarafından dokunur ki, her bir parçaya kanat adı verilir. Çadır 5 - 7 kanatlı olabilir. Çadırın uzunlamasına olan eteklerine sitil, dar olan kapaklarına da sedir denilmektedir.

Çadırın üstünde direklerin üzerinden geçecek şekilde ve direk sayısı kadar, bir karış eninde keçi kılından dokunmuş, kol adını alan parçalara direk çanakları tutturulur. Bu kolların ucuna geçirilen bağlar yerdeki küçük kazıklara bağlanarak çadırın gergin durması sağlanır. Ayrıca bağ ile kol arasına onları birbirine bağlayan (V) şeklinde ağaç bekere geçirilir. Aşiret arasında çadırın dört köşesindeki bağlara öksüz bağı, ortadakilere ortabağ, sedirleri ortlayan bağa da başbağ denilmektedir. Ayrıca çadırın kenarlarına bir karış eninde keçi kılından dokunmuş bir parça geçirilir ki, siyek adını alan bu

parçalar yağmur ve kar tanelerinin çadırın dışına sızmasını sağlar.

Sedirler ve sitiller çadıra mut veya cilbirte ağacından yapılmış küçük çivilerle tutturulur. Her bir çivi arasındaki kısma kavşit (pencere), başbağların bağladığı kavşitlere de büyük kavşit adı verilir.

Çadır Karayelle - Poyrazın kesiştiği yere, kapısı gün doğuya gelecek şekilde kurulur. Direkler çanaklarına geçirilerek sitillerin boyunda bir kaç söğen (2) çakılarak, çadır gerildikten sonra, dört tarafına geçirilen çığlar (3) söğenlere bağlanır.

Yere alakeçe serilir, yazın sıcak günlerde sitiller açılarak çadır havalandırılır. Çadırda ocak orta direğin dibindedir ve yanın ateşin dumanı kavşitlerden dışarıya çıkar. Su tuluğu kapının yanındadır. Onun yanında da mutfak eşyaları ve erzak çuvalları yer alır. Çadırın sedirleri yazın dışarıya doğru genişletilerek buralara davar konulur.

Çadırda başdireğe silâh, fişeklik; ortadireği idare; son direğe de oklava, tava vs. asılır. Kapının karşısındaki sitilin önüne giysi çuvalları dizilir. İstar son direğin önündedir.

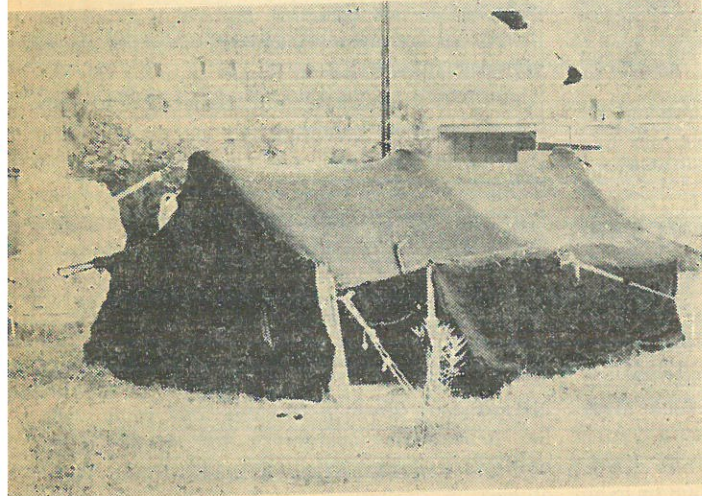
Çadırlarını kırk pencereli konak olarak kabul eden yürüklerden bir genç askere gider ve askerlik süresi boyunca kendilerinin kırk pencereli konakları olduğundan bahseder durur. Asker dönüşü arkadaşlarından birini aşiretinde misafir eder. Kırk pencereli konağı görmek isteyen arkadaşına ise içinde yaşadıkları ve kırk kavşidi bulunan çadırlarını gösterir.

Bu da yürüklerin çadıra ne kadar değer verdiklerinin ayrı bir örneğidir

1 — Hasan Beşir Tatlısoy, İsmail Yaylağül acılı şahıslardan öğrenilmiştir.

2 — Ağaç kazık.

3 — Söğen boyundaki kargıların üst, orta ve alt kısımlarından ipe bağlanması ile meydana gelir.

Adana Müzesindeki Karahacılı Aşiretine ait bir çadır.

4. ULUSLARARASI BALKAN FOLKLOR SEMPOZYUMU

VE 8. OHRİD BALKAN HALK OYUN VE TÜRKÜLERİ FESTİVALİ

Yazan : İhsan HİNÇER

Uluslararası VIII. Ohrid Balkan Festivali'nin açılışında Makedonya oyun ve türkü grupları defilede.

SEMPOZYUM

Üsküp (Skopje) Folklor Enstitüsü'nün iki yıldır düzenlediği «Balkan Uluslararası Folklor Sempozyumu» 7 - 8 temmuz günleri arasında Ohrid'de yapıldı. Sempozyum, iki sekişyon halinde çalıştı. Birinci sekişyon, folklorun bütün dallarındaki «Metod ve sistem» konusunu kapsıyordu. İkinci sekişyon ise Balkan Uluslarının kiş eğlencelerini, müzik, oyun ve çeşitli folklor konularını içine alıyordu. Birinci sekişyonda 50, ikinci sekişyonda ise 38 bildiri vardı.

İkinci sekişyonun 8 temmuz günkü oturumunu Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'nden Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal yönetti. Uysal, aynı zamanda «Türkiye'de Kış Eğlenceleri» konulu bir bildiri sundu. Bildiri büyük ilgi gördü. Sonunda bir Fransız kameramanın Türkiye'de filme aldığı «Deve Güreşleri»yle Hayali Küçük Ali'nin oynattığı Karagöz filmi gösterildi. Bu filmler de gerek bilim adamlarından, gerekse izleyicilerden büyük alkış topladı. Sempozyuma Türkiye'den Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal, Kültür Bakanlığı Millî Folklor Dairesi Başkanı Nail Tan, Türk Halk Bilgisi (Folklor) Derneği Baş-

kani İhsan Hınçer katıldı. Üsküp (Skopje) Folklor Enstitüsü Müdürü Dr. Blaze Ristovski, Türk bilim adamlarının sempozyuma katılmalarından dolayı çok sevindiklerini söyledi.

Sempozyuma Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Sovyet Rusya, Hindistan, Fransa, Romanya, Yunanistan, Macaristan, Polonya, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Çekoslovakya, İtalya Yugoslavya ve başka ülkelerden tanınmış 95 folklor bilgini katıldı.

FESTİVAL

Yine Ohrid'de yapılan «VIII. Balkan Halk Oyunları ve Türküleri Festivali», 3 - 8 temmuz günlerinde, altı gün süreyle yer aldı. Festival'e Macaristan, Romanya, Türkiye, Bulgaristan, İtalya dans ve türkü gruplarıyla Yugoslavya'nın çeşitli bölgelerinden dokuz ayrı grup katıldı. Arnavutluk programında bulunduğ halde, folklor ekipleri festivale bir gün kala, «İş mevsiminin başlaması dolayısıyla» gelemeyeceklerini bildirdiler.

Balkan Festival Komitesi, Balkan ülkelerinin ve komşu ülkelerin temsilcilerinden kurulmuştu. Şu üyelere oluşmaktaydı:

Başkan : Prof. Dr. Tome Sazdov (Üsküp Üniversitesi Profesörü - Makedonya), Bruno Ravšiner (Slovenya), Zivko Fırfov (Makedonya), Ihsan Hınçer (Türkiye), Aleksandar Fajgat (Avusturya), Česk Zadfa (Arnavutluk), Milika Parlović (Sırbistan), Vittirio Gritti (İtalyan), İvan İvançan (Hindistan), Emilia Komişel (Romanya), Todor Dzıdzev (Bulgaristan), Jelena Dopuda (Bosna - Hersek), Zurzovan Trandafir (Voyvodina).

Komite, her yıl temmuz ve kasım aylarında Ohrid'de Makedonya Cumhuriyeti Kültür İşleri Genel Sekreteri Dragan Topçuevski'nin de katıldığı toplantılarda bir yıl sonraki Festival'in hazırlıklarını görüşmekte, koşullarını saptamaktadır.

3 Temmuz 1975 Perşembe günü saat 16.30 da konuk Balkan Uluslarının dans ve türkü topluluklarıyla Ohrid'de şehir merkezindeki alanda düzenlenen büyük törende buluştuk. Törene bütün Balkan ve Yugoslav grupları katıldı. Daha sonra şehir sokaklarında bir gösteri ve geçit yapıldı. Gruplar bol bol alkışlandı. Gece de Dolni Saraj (Aşağı Saray) Bahçesi'nde açılış töreni yapılarak Balkan Folklor Festivali'nin amaçları açıklandı. Üsküp ve Ohri müzik ve folk dans grupları, ev sahibi olarak birer program sundular.

4 Temmuz günü, asıl festival programına geçildi. Dolni Saraj'da yapılan Festival'de gösteri veren ilk topluluk Yugoslavya'nın Slevonya Cumhuriyeti'nin «Preddvor Dans ve Şarkı Grubu»ydü. Bölgelerine özgü enstrüman ve giyimlerle gerek türkülerini, gerekse oyunlarını mizansenli bir düğün töreni çerçevesinde sundular. Bunu Türk grubu'nun cyunları izledi. Bu yıl festivale Ankara Halkevleri Örnek Folklor Topluluğu, Elazığ (6 kız, 6 erkek), Kılıç - Kalkan (4 erkek), Gaziantep (6 kız, 6 erkek), Erzurum (6 kız), Elazığ (8 erkek), Bitlis (8 erkek) oyun ekipleriyle katıldı. Enstrüman olarak yalnızca davul - zurna eşlik etti. Programda, Burdur yöresinden bağlama ile bir «Karakoyun» havası ve Mahzunî Şerif'ten «Dumanlı dumanlı oy bizim eller» türküsü yer aldı. Grubumuzun sunuluşunda aldığımız alkışlar, oyun ve türkü sonlarındakinden daha yüksek orandaydı. Bu da şimdiki değin Ohrid Festivali'ne hep aynı oyunları oynayan grupların gönderilmesine bağlanıyordu.

5 Temmuz Cumartesi programında Yugoslavya gruplarından Sırbistan, Bosna - Hersek ve Macaristan toplulukları yer aldı. Sırbistan'ın Za-

gubica şehrinin «Homolje» topluluğu 45 kişilikti. Bunların 11 i çalgıcıydı. Müzik ve oyunlar, köylülerin toplu halde bir tarla kenarında dinlenme sırasındaki geleneksel eğlencelerini sembolize ediyordu. Çobanlar baston ve tütün çubuğu şeklindeki uzun kavallarını çalıyor, kadınlar yün eğiriyordu. Köyün yaşlı erkekleri ise sohbet ediyor, içkilerini yudumlıyor, sırası gelen kalkıp müziğin uyumuna bağlı kalarak dans ediyordu. Danslar tek tek oynanırken birden halka oyununa dönüşüyordu.

Sırbistan grubunu, Bosna-Hersek'in Trebizat bölgesinden, «Seljačka Sloga» topluluğu izledi. Bosna - Hersek grubu 16'sı kız ya da kadın olmak üzere 39 oyuncu ve müzikçiden oluşmuştu. Oyunlarını «Kemene» denilen kemençeyle oynuyorlardı. Oyunları ve oyun ezgileri de tıpkı bizim Karadeniz yöresinin Trabzon - Akçaabat müzik ve cyunlarını andırıyordu. Her ikisinin de aynı kökene dayandığında kuşku yoktu. Giyimlerde de Karadeniz bölgemizle ortak yönler vardı. Oyunlarını bir köy şenliği mizansenli içinde oynadılar. Bu arada dansörler ikiye ayrıldılar, bir sopanın iki tarafına 6'şar kişi geçti. Çekme sınavı verdiler. Bu oyunu, çelik - çomak oyunu izledi. Daha sonra genç kızların o renkli ve işlemeli güzel giysileriyle oynadıkları oyunlar, kadınların yün eğirme sahneleri çok ilginçti.

Gecenin üçüncü topluluğu, Macaristan'ın «Kapuvari Nepi Ecvute»ydi. Dansçılar 10 kız, 10 erkekten oluşmuştu. 5 kişilik orkestra eşliğinde oynadılar. Oyunlarını bir «Hasat Bayramı» çevresi ve sevinci içinde sergilediler. Papatyayı andıran tipik Macar giyimleri, hızlı oyunları ve müzikleri coşkun gösterilerle karşılandı. Oyuncuların liderleri, yaşlı köylü kadınlar ve erkeklerdi.

6 Temmuz Pazar günü yine saat 20'de Dolni Saraj Bahçesi'nde sırasıyla Kosova'dan Banjaska'nın «Miladost», Vojvodina'dan Mihajlovo'nun «Mihajlovo», Bulgaristan'dan Sofya «Önderler Birliği Merkezi»nin halk dansçıları izlendi.

Önce sahneye 33 kişilik kadrosuyla Kosova ekibi çıktı. Otantik giyim ve oyunları ile hasat sonu «Gelin İsteme» geleneğini canlandıran yaşlı - genç, köylü dansöz ve dansörler, bölgesel kıyafetleriyle büyük beğeni topladı. Damat adayının kayınpeder ve kayınvalidesinin elini öpmesi, onlara saygı göstermesi, gelin adayının takıları ve ciddiyeti, gerçek bir düğün sahnesini canlandırıyor. Gelin tarafının şeker dağıtması, çeyiz tepsisinin ortaya getirilmesi, Türk âdetleriyle çok yakından ilgiliydi. Gençler bir tarafta, yaşlılar öte yanda toplanmış, yeyip içiyorlardı. Sonunda

kayınpeder «peki» deyince oyunlar başladı...

Bunu Voyvodina topluluğu izledi. 13 kız, 13 erkek dansçı ve 6 çalgıcıdan oluşan grubun oyunları, ketencilik yapan bir köy halkının geleneklerini yansıtan bir mizansen içinde verildi. Çalgılarının üçü bağlama biçimindeydi; üçü de ham tahtadan yapılmıştı ve bir Türk çalgısı olan «Kanon» a benziyordu. Danslar, ketenden ip, dokuma yapılarını, halk sanatının incelikleriyle anlatıyor ve canlandırıyor.

Bulgaristan Sofya Ekibi, genç elemanlardan kurulmuştu. Dansörlere 1 davul, 1 kaval, 2 kemençe, 1 tulum eşlik ediyordu. Grup 20 kız, 8 erkekten oluşmaktaydı. Oyunlar, otantik niteliğini yitirmiş, akrobatik bir gösteri ve hızlılığa ulaşıyordu.

7 Temmuz Pazartesi günü Monte Negro - Karadağ Folklor Topluluğu oyunlarını ve şenliklerini sundular. Bu grup da «Gelin Getirme» geleneğini müzik ve oyunlarla canlandırdı. Bölgenin değişik sıra oyunları ilgiyle izlendi.

Aynı gece ikinci grup olarak İtalya'nın Kalabira - Kozenca topluluğu programa çıktı. Grup başındaki oyuncular yaşlı erkek ve kadınlardı. 26 dansçıyla 4 enstrüman, yöresel dansları sundular. Kızların elinde büyük tefler vardı.

8 Temmuz, «Ohrid Balkan Folk Dansları ve

Türküleri Festivali»nin sonuncu ve kapanış gününü idi. Romanya'nın «Komuna de pe Somesh Găstrica» derneği grubu elemanları, bu gecenin ilk dansçılarıydı. 10 kız, 10 erkek ve 8 çalgıcı. «Kız İsteme» geleneği ve «ekmekle şaraba saygı» teması üzerine kurulan mizansenli dans ve şarkılarını sundular.

Bunu, Makedonya Üsküp Probiştip «Orce Nikolov» grubunun 1 tulum, 2 kemene (gadulka) eşliğinde 8 kız, 8 erkek dansçısının oynadığı oyunları izledi. Üsküp grubunun oyunları da Bosna - Hersek grubunun oyunları gibi figür ve müziğiyle Karadeniz oyunlarımızı andırıyordu. Ancak, dans sırasında eller yukarıda değil, aşağıda tutuluyordu.

Üçüncü olarak yine Yugoslavya'nın Üsküp Delçeo bölgesinden Mali İ Zi ekibi 7 erkek dansçıyla bölgesel oyunlarını oynadı. Bir yaşlı köylü kadın kemene çaldı.

Gecenin ve festivalin son grubu, Üsküp Bölgesinden Şitep (İştıp) topluluğuydu. Çalgıları davul ve tulumdu. 16 kız ve 16 erkek bir köy alanında gençlerin ve çobanların eğlenmesini konu alıyordu. Oyunlar bu geleneksel eğlenceyi süsleyecek biçimde sunuluyor, aynı zamanda bir Türk oyunu olan Tur'a oyunu da eğlencede yer alıyordu.

Dans ve eğlence böylece sona eriyordu.

Ohrid Balkan «Sonbahar Eğlenceleri» Festivaline katılan Halkevleri Merkezi Elazığ Topluluğu...

Kitaplar Arasında :

«ZARA FOLKLORU»

Yazan : Aydın OY

Folklor derlemeleri, yazı çerçevesini aşarak kitaba yöneli epey zaman oldu. Fehim Çaylı'nın İlgün Folkloru (1945), Sait Uğur'un İçel Folkloru (1947), Mehmet Halit Bayrı'nın İstanbul Folkloru (İlk basım 1947), Ferruh Arsunar'ın Gaziantep Folkloru (1962) bu türde hemen akla gelen örnekler olmaktadır. Bu alanda son bir ürün daha elimizin altında bulunuyor: İsmail Hakkı Acar'ın Zara Folkloru. (1)

İ. H. Acar, 1947 yılında Zara'da doğmuş olup 1970 yılından bu yana Zara Lisesi'nde Türkçe - Edebiyat öğretmenliği yapmaktadır. Yazar, uzun bir derleme döneminden sonra çalışmalarını böyle bir kitapta toplamış bulunuyor.

Zara'nın kısa bir toponomisi ve tarihçesiyle başlayan **tanıtma** bölümü, özellikle yörenin coğrafya ve iklim özellikleri hakkındaki açıklamalarla sürüyor; kültürel ve ekonomik durumu hakkındaki bilgilerle bütünleniyor. Bu bölümden sonra nüfus, şehirleşme oranı, mahalle muhtarlıkları, ilçeye bağlı bucak ve köyler listesi veriliyor, ilçenin 1/400.000 ölçekli bir haritası da kitabın 16. sayfasında yer alıyor.

Zara ve çevresi mahalli giysileri konusunda ayrıntılı etnoğrafik bilgi verilmekte ve konu fotoğraflarla da belgelendirilerek sunulmaktadır.

Mahalli halk oyunları'nda erkek oyunlarının adları verildikten sonra bunlardan bir tek **Kareysar Oyunu** anlatılıyor. Diğerleri de yeterince açıklanmalı, konu bir bütünlüğe kavuşturulmalıydı.

Kadın oyunları konusunda da açıklamalar yeterince yapılmamış. Bu oyunlardaki sözlerle bakıldığında manilere yaslanıldığı görülüyor. Bu mâniler oyun türküsü haline dönüşürken ezgileri nedir? sorusu cevapsız kalıyor. Notaları verilebilseydi çok daha iyi olurdu.

Zara ve çevresi mahalli yemekleri oldukça ilginç ve değişik malzemeler veren bir bölüm olarak dikkat çekmektedir. Ancak, açıklamalar bakımından burada da kimi sözcüklerin açıklanmadan geçilmesi, böyle bir inceleme için boşluk meydana getiriyor. **Herle, pestükan, yarma** gibi çok yerel kalan adların ne olduğunu Zara'nın dışındakiler bilemezler. Ancak Zaralıların bilebileceği bu adlar hakkında yeterince bilgi verilmeliydi. Çünkü bu tür kitaplar, çevrenin dışın-

da da zamanla kaynak görevi göreceklerdir. Benzerliklerin neler olduğu, ayrıcalık olup olmadığı açılarından başka incelemeler, kitaptan bu yönden yararlanırken onların bir ikincisi, bir üçüncü kitap karıştırmaları gerekmemeli.

Zara mahalli kelime/eri ve anlamları bölümünde sıralanan sözcükler arasında çok bölgesel nitelikte olan (**ahbun, börge, balgoş, fetil..**) gibilerin yanında (**böğrölce, bildir, essahtan da fıski, öğendere, pangunot...**) gibi ortak ağızlara girenler de görülüyor. Sayın İ. H. Acar'ın hiç değilse Türk Dil Kurumu'nca yayımlanmış olan Söz Derleme Dergisi ve Derleme Sözlüğü ciltlerini tarayıp yalnızca Zara'dan derlenmiş olanları ayıklaması gerekirdi. Bu sözcüklere yeni girecek olan sözcükleri de ayrıca işaret etmesi ya da bir uyarı olurdu.

Atasözleri ve Deyimler, Dualar ve Beddualar dizisinde «bazıları» ile yetinilmeyip tam'a yakın bir liste sunulması gerekirdi. Maniler için de durum aynı. Üstelik bu manilerin ya başlama sözcüklerine, ya ayaktaki son seslerine göre, ya da konuları bakımından bir sınıflandırmaya gidilmesi kitabın metodik ve sistematik değerine çok şeyler eklerdi, sanırız.

Halk ozanları bölümünde Yapaklı Aşık Adem Öztaş, Zaralı İnce Halil, Aşık Hasan Aslan, Aşık Nidaî Bahçe, Yavuz Cantürk, Aşık Şükrü Yıldız, Necati Bulut gibi aşıkların yaşam öyküleri, sanatları hakkında bilgi verilip kendilerinden örnekler sunuluyor.

Zara ve çevresiyle ilgili efsaneler Anadolu'nun bu alandaki yaratıcılığına yeni kanıtlar eklemektedir. İ. H. Acar, keşke bu efsanelerin yalnızca öyküsel yönünü vermekle kalmayıp efsanelerdeki motifleri de - bulabildiği, görebildiği ölçüde - işleseydi. Örneğin Gelin Taşı efsanesi gibi yurdumuzun diğer yörelerinde de anlatılan duran öbür efsanelerle karşılaştırılıp benzerlikleri ele alınsaydı, folklor etkileşimini de ortaya çıkarmamızda yardımcı olabilirdi. Buna benzeyen bir efsaneyi - Yozgat'ta Gelin Kayalar efsanesini - vaktiyle biz Türk Folklor Araştırmaları dergisinde yayınlamıştık. (Bkz. Sayı : 127, Şubat 1960).

Sertlere deva olan ziyaretler bölümünde sayın İ. H. Acar'ın bir fakülte yayınındaki yöntemden yararlanmasında yararlı olurdu. (2)

Yer Adları Üzerine :

URFA'DA TAŞINMAZLARIN AD VE TARİFLERİ

Yazan : M. Emin ERGİN

Urfa'da uzun yıllar kullanıla gelmiş bazı özel semt isimleri yanında ayrıca bir de kullananın, bağışlayanın, oturanın veya kolay tarif edilebilmek için bazı şahısların adı eklenerek söylenen ev, sokak, kemer, dükkân, mescit, meydan, han gibi yerler mevcuttur.

Soyadı kanununun çıkmasından önce bir şahsı tarif etmek, diğer bir deyişle kolay tanıtabilmek için mahallesini, oturduğu evi veya lababını bilmek gerekirdi. Bilhassa oturduğu evi

tarif edebilmek için aşağıdaki özel isimlerden birini kullanması gerekirdi ki, tarif edilmek istenen ev kolayca bulunsun. Bu isimlerden biri kullanılmadığı takdirde sağlam bir tarif yapılamamış sayılırdı.

Bilhassa düğüne misafir çağırarak için gönderilenlere, bir yabancıya bir yeri tanıtmaya, işçilere, ev alım satımında tellalların müşteriye bunları söylemesi gerekirdi.

1 — Kefyelerin kabaltısı	19 — Mecbeş bahr	37 — Meçek hanı
2 — Karpuz meydanı	20 — Ellisekiz meydanı	38 — Çifte han
3 — Mullaali tetirbesi	21 — Beg kapısı	39 — Gümrük hanı
4 — Hokka meydanı	22 — Samsat kapısı	40 — Barutçu hanı
5 — Şih Salihin takası	23 — Büyük beydanı	41 — Harran kapısı
6 — Haşimiye meydanı	24 — Su meydanı	42 — Kelleçi çayı
7 — Harun begin lokuşu	25 — Meligin eyvanı	43 — Eski arasa
8 — Topçu meydanı	26 — Beden dibi	44 — Eski şube
9 — Kalaboynu	27 — Çıkarık mahle	45 — Mahmutoğlu kulesi
10 — Mahkeme öğü	28 — Kötüler	46 — Hereziye meydanı
11 — Hızanoğlu	29 — Hacibanların sokağı	47 — Ali Ağanın bağı
12 — Kızıl Koyun	30 — Arap meydanı	48 — Fatteneğin deliği
13 — Halepli Bahçası	31 — Pıçakçı meydanı	49 — Kurbağa oteli
14 — Ahber	32 — Büyük yol	50 — Namus takası
15 — Kanlı Mağara	33 — Abdülvahitin tekkesi	51 — Şirti çayı
16 — Ahırven	34 — Narlık	52 — Paşa bağı
17 — Çimecek	35 — Vakit tetirbesi	53 — Adeyin bahçası
18 — Dedeyin serinci	36 — İsoççu bazarı	54 — Hızmalı köprü

Zara'da Dünür Gitme, Nişan ve Düğün, Dünürlük, Evlilik ve Düğünle İlgili İnançlar, Doğum ve Çocukla İlgili Gelenek ve İnançlar, Çocuk Oyunları, yazarın en çok emek verdiği konular olarak dikkat çekiyor. Bu alandaki malzeme derlemesi ve anlatım iyi.

Zara Halk Tıbbı bölümünde de hangi hastalıklara neler uygulandığı, neler yapıldığı görülüyor. Ancak burada da konunun alfabetik bir düzende verilmesini beklerdik.

İ. H. Acar, bu çalışmasında daha çok canlı kaynak kişilerden yararlanma yolunu tutmuşsa benziyor. 114. sayfadaki kaynaklardan bunu anlıyoruz. Fakat ne var ki kendisine kaynaklık etmiş olan kişilerden çalışmasının hangi bölümlerinde ne oranda yararlandığını, kitabının içinde bulamadık. Oysa ki bunlar tek tek belirtilmeli, kitap bilimsel çizgiye daha çok yaklaştırılmalıydı. Yazılı kaynaklardan da «Zara Kaymakamlık Ar-

sivi, Sivas folklor dergileri (hangi sayılardan hangi yazılardan yararlandı?) Sivas İl Yıllığı ve Sivas İli Yakın Çevre İncelemesi» gibi söz edilmemiş. Nası yararlandı? dip notlarla verilmemiş. Bu önemli bir eksiklik olarak kalıyor.

Bölgesel çalışmalar, öyle zaman gelir ki geniş bir incelemede yerini alır. «Zara Folkloru», uzun yılların sabırla sürdürülen derlemelerin sonucu bir ürün olarak kuşkusuz sevinçle karşılanmalı. Sayın İ. H. Acar'ın kitabını gözden geçirip ikinci kez bastırma olanağı bulduğunda bu noktalara da eğileceğini sanırız. Bunu Türk Folkloru açısından bekliyoruz.

(1) Sivas, 1975, 114 sayfa, 10 lira.

(2) Doç. Dr. Zeki Başar, İçtimai Âdetleri - İnançlarımız ve Erzurum İlindeki Ziyaret Yerlerimiz, Ank. 1972, «Atatürk Üniversitesi Yayınları, No. 222.»

7404

390

* MAHMUTGAZİ KÖYÜNDEN DERLENMİŞ ATASÖZLERİ *

Derleyen : Dr. Mehmet TUĞRUL

Kaynaklar :

1. Ahmet Özdemir, 27 yaşında, işçi.
2. Ali Fuat Özen, 50 yaşında, ilkokul öğretmeni.
3. İbrahim Gündüz, 77 yaşında, çiftçi.
4. Ömer Bakı Karakurt, 16 yaşında, öğrenci.
5. Süleyman Güngördü, 69 yaşında, çiftçi.
6. Süleyman Özkan, 49 yaşında, çiftçi.

Derleme tarihi : 1942 — 1943 yılları.

Abasının tozuna bakıp değirmenci sanmamalı.

Acı acıyı su sancıyı keser.
Acı patıcanı kırağı çalmaz.
Acıkana kuru ekmek katmer olur.
Aç köpek fırın deler.
Aç tavuk düşünde darı görür.
Açlık sofuluğu bozdurur.
Ak akça kara gün içindir.
Ak köpeğin pamuk pazarına zararı vardır.
Akacak kan damarda durmaz.
Akan su yolunu bulur.
Akşamın hayırından sabahın şerri iyidir.
Alacakla borç ödenmez .
Alçak eşeğe binmesi kolay olur.
Ana gezer kız gezer, ala dana bağ bozar.
Anma (söyleme) sırrını sırdaşına, o da anar kardaşına.

Arslan yatağından belli olur.
Ateş düştüğü yeri yakar.
Ateş olmayan yerde duman tütmez.
Atlı varıp atını bağlayınca kadar eşekli de ulaşır.

Ava giden avlanır.
Avcı, kırk gün taban eti yer, bir gün av eti yer.

Ayın on beşi kara ise on beşi aktır.
Az söyle uz söyle, inanılacak söz söyle.
Az veren candan, çok veren maldan verir.
Aza, nereye gidiyorsun demişler; çoğun yarına demiş.

Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.
Bal tutan parmağını yalar.
Başı ağrıyan yılan yol üstüne yatar.
Beni sokmayan yılan bin yaşasın.
Bir ağacın altında bin koyun eğlenir.
Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar.
Bugün sana yarın bana.

Bugünkü işini yarına koma.
Bunalan bunda kalmaz.
Can çıkmayınca huy çıkmaz.
Cemaat ne kadar çok olsa imam bildiğini okur.

Çalma kapıyı, çalarlar kapını.
Çaya varmadan çemrenme.
Çocuğa iş inan, dön ardından kendin git.
Çok söz Kuran'da yakışır.
Çok yükselen çabuk düşer.

Dağ dağa kavuşmaz, adam adama kavuşur (rastlar).
Dağ deyip de tangırdama, çalı dibinde adam vardır.

Deli ile narara girilmez.
Deniz (ırmak) kıyısına kuyu kazılmaz.
Deveci ile görüşen kapısını büyük açmalı.
Devenin üstünde kuduz dalar (ısırır).
Deveye havudu ağır gelmez.
Deveyi yardan attıran (atlatan) bir tutam ottur.

Devletin arabası tavşanı tutar.
Doğduğun yere bakma, doyduğun yere bak.
Doğmadık çocuğa don biçilmez.
Eden bulur, hırlayan ölür.
Eğreti ata binen tez iner.
El elden üstündür.
El elin eşeğini ıralaya ıralaya sürer, döner bir de avradına söver.

El öpmekle yüz aşınmaz.
Eldeki tavuk eldeki kazdan iyidir.
Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez.

Elle gelen düğün bayram.
Emanet eşeğin kuskunu yokuşta kopar.
Emanete hıyanet edilmez.
Emeksiz yemek olmaz.
Er kalkan yol alır, erken evlenen döl atır.
Eşek daralırsa atı kor geçer.
Eşek eşeği ödünç kaşır.
Eşek gözünden bahar almaz.
Gevşek tükrüğün sakala zararı vardır.
Gönülsüz namaz, göklere ağmaz.
Hastaya kar sorulmaz.
Hediyeğin götü ağır olur.
Herkesin bir derdi, değirmencinin su derdi.
Hesapsız kasap ne bıçak kor ne masat.
Hükümet kıtlık bilmez, dünür evi yokluk bilmez.

mez.

ARAŞTIRMALARI

7405

Isıracak köpek havlamaz.
Ismarlama pazar, dostluğu bozar.
İki çıplak bir hamamda yakışır.
İmam evinden aş, ölü gözünden yaş.
İmanın dediğini tut, gittiği yola gitme.
İşleyen demir ısıldar.
İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı.

Kağp akça ile kötü söz, sahibini bulur.
Kara gün kararıp kalmaz.
Kazma kuyuyu, kazarlar kuyunu.
Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al.

Kepenek altında er yatar.
Keskin sirke küpüne zarar verir.
Kızını dövmeyen dizini döver.
Komşunun tavuğu komşuya kaz gelir.
Koyunun olmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler.
Köpek göle düşmeyince yüzmeyi öğrenmez.
Köpek n'eylesin takyeyi, tin tin ederken düşürür.

Köpeğe dalanacağına çalıyı dolan.
Köprüyü geçinceye kadar ayağı dayı derler.
Kundakta kızı olanın sandıkta bezi olmalı.
Kurda neden boynun kalın, demişler; kendi işimi kendim görürüm de ondan, demiş.
Kurt koyunun pahasını sormaz.
Lafa bakma işe bak.
Lafla peynir gemisi yürümez.
Mal canın yongasıdır.
Misafir misafir istemez, ev sahibi hiç birini istemez.

Misafir umduğunu yemez, bulduğunu yer.
Olacak oğlan bokundan belli olur.

Omca dibinde izin olsun, üzüm yemeye yüzün olsun.

Osurgan zağardan avcı enik olmaz.
Para hem dosttur, hem düşman.
Para, para kazanır; koç yiğit bağ beller.
Parası olan ne çeker, parası olmayan sümüğünü çeker.

Parasız pazara gitmek, kefensiz mezara gitmekle birdir.

Peyniri yiyen suyu bulur.
Sora sora Mekke bulunur.
Su içerken yılan bile ellemez.
Şaşkın bezirgân dostundan kâr eder.
Şıkşık eden nalçadır, iş bitiren akçadır.
Taşa gelmez, başa gelir.
Tatlı dil, keskin kılıçtan iyidir.
Tatlı söz, yılanı deliğinden çıkarır.
Tatmış, kudurmuştan beterdir.
Tavuğun gitmediği yerden kaz gelmez.
Tilkinin vara vara varacağı yer, kürkçü dükkanıdır.

Tok, açın halinden bilmez.
Tükürülen tükrük ağıza alınmaz.
Ummadığın taş, baş yarar.
Üşenenin oğlu kızı olmaz.
Üzüm üzümüne baka baka kararır.
Yabana gözden sürmeli değil, köyden sürmeli gider.

Yabanda ölen bin ölür.
Yalnız taş, duvar olmaz.
Yel esmeyince çöp çıldırdamaz.
Yıkılacak duvara bel verme.
Yiğit yiğide kıymaz.
Yuvarlanan taş yosun tutmaz.
Yük altında eşek kalır.

Yıllık abonesi : 36

altı aylık abonesi : 18

liradır.

Yurt dışı senelik abone :

S 5. £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar istenince geri gönderilir

Dizgi ve baskı : YÖRÜK MATBAASI İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Akrasay — İstanbul, Tel. : 22 49 74

266

267

DİYARBAKIR KARPUZU, MANİLER VE BİR EFSANE

Yazan : Abdülkadir GÜLER

Güney kentlerimizden olan Diyarbakır, geniş folklorunun yanında karpuzuyla da ünlüdür. Diyarbakır denilince karpuz, karpuz denilince aklımıza Diyarbakır gelir. Dedelerimiz şöyle anlatırlar: «Yetiştirdiğimiz karpuzların ikiser tanesi birer deve yüküdü. Yıl olur bir karpuz tanesinin 60 kilo, 70 kilo geldiği olurdu, şimdilerde bereket kalmadı». Her yıl Karpuz Festivali yapılmakta ve de yine 40 - 50 kilo gelen karpuzlar yetiştirilmektedir. Diyarbakır karpuzu için halk düğünde, bahçede, harmanda ve de bostanda eğlenirken şu mânileri söylemektedir.

- 1 — Çay öğünde karpuzlar
Uruldu yaram sızlar
Ben bu dertten ölürsem
Mezarım kazsın kızlar.
- 2 — Karpuz içinde çiğit
Elinde altın divit
Dostlar size emanet
Bir ocakta bir iğit (yiğit)
- 3 — Karpuz kestim yiğen yokh
Halin nedir diyen yokh
Ele (öyle) bir yar sevmişem
Gözün aydın diyen yokh.
- 4 — Kavun, karpuz almalı
Pahalıya satmalı
Senin kimi (gibi) güzelle.
Kış geçesi yatmalı.
- 5 — Karpuz kestim sulandı
Yedim midem bulandı
Kırılası kollarım
İnce bele dolandı.
- 6 — Karpuz kestim kan kimi
Uzadı organ kimi
Benim bir sevdiğim var
Kıhnalı kurban kimi (kınalı)
- 7 — Karpuz kestim kırmızı
Şu gelen kimin kızı
Gerdanında «ben»i var
Sandım seher yıldızı
- 8 — Çay öğünde karpuzlar
Çay kenarı bostanlar
Diz dize oturaydık
Obi yaydı destanlar
- 9 — Dicle etrafı bostan
Bir ziyan gelmez dosttan
Aklım başımdan gidi
Yâri düşündüğüm an..

Diyarbakır halk hekimliğinde karpuzun ayrı bir yeri vardır. Karpuzun idrar söktürücü, böbrek taşlarını dökütürücü olduğuna inanılır ve şöyle denilir:

«Kavun ye bilegen bak,
Üzüm ye de rengen bak,
Karpuz ye işegen bak..»

**

Ayrıca, karpuzun hazmı çok kolaylaştırıcı bir niteliğe sahip olduğuna inanılır. Bununla ilgili bir efsane vardır. Halk arasında meşhur olan bu efsane şöylece dile getirilir:

Lokman Hekim, peygamberlik mertebesine erişmiş, bütün dertlerin dermanını bilen bir hekimmiş. Her hangi bir hastalığın dermanını bilmezse başını alır kırlara, dağlara çıkar dolaşmış. O dolaşırken her çiçek, her ot, her bitki ona hangi derdin dermanı olduğunu söylemiş. O da buna göre her hastalığın dermanını bulmuş.

Günün birinde Lokman Hekim ölümsüzlüğün dermanını bulmak istemiş. Kırları dolaşa dolaşa, dağları aşa aşa, diyar diyar gezerek yolu Diyarbakıra düşmüş. Urum (Urfa) Kapısı'ndan içeri girmiş. Zerzevatçılar (Sebzeciler) meydanına gelmiş. Orada gözü, yiğit yiğit duran patlıcanlara değince «Hayret» demiş. «Bu patlıcanları yiyen halk, nasıl oluyorda hasta olmuyor?» Biraz daha yürümüş, dağlar gibi koca koca karpuzları görünce «Ha» demiş, «Yemekten sonra, bu karpuzlardan bol bol yiyorlar, sebebi bu» demiş.

O gün bugündür Diyarbakır karpuzu halk arasında efsaneleşerek derde devâ olmakta devam ediyor... Gerçekten de bugün bile her mevsimde, her evde mutlaka bir iki karpuz saklı olarak bulunmaktadır. Kimi evlerde özel olarak saklanan bu karpuzlar hastalara şifâ olur diye çoğu kez hediye olarak verilmektedir.

Kaynakça :

- 1 — Diyarbakır il Yılığ (50. Yıl baskısı 1973).
- 2 — Yaşar Ercan, ilkokul öğretmeni, 1946 doğumlu - Diyarbakır.
- 3 — Seyfettin Dilekçi, ilkokul mezunu. 1936 doğumlu - Diyarbakır.
- 4 — Derlemenin yapıldığı tarih : 16 Haziran 1975 - Diyarbakır.

KELOĞLAN İLE YILAN, KÖPEK, KEDİ VE BALIK

Derleyen : Dr. Saim SAKAOĞLU

Vakti zamanında fakir bir kadınla bir Keloğlan varmış. Bir gün Keloğlan odunları satıp parasıyla eve dönerken bir tellâlin bağırdığını görür. Tellâlin elinde kapalı bir kutu vardır:

«Bir alan pişman, bir almayan pişman.»

diye bağırılmaktadır. Keloğlan düşünür, taşınır, bu kutuyu almaya karar verir ve «Öyle de batık, böyle de; şu yüz parayı vereyim de bu kutuyu alayım.» der. Kutuyu alıp evine gelir. Annesi de acıkmış, oğlunun ekmek getirmesini bekliyormuş:

«Keloğlan, ekmek getirmedi mi? Ben acımdan öldüm, kel dozdoz, kafası boklu.»

«Anne ben bugünkü parayı buna verdim.»

Keloğlan o kutuyu evin tereğine (raf) koyar, kutu orada bir müddet durur. Bir müddet sonra o kutu «pat!» diye yere düşer, kutunun kapağı açılır. Keloğlan'ın annesi ne görsün, kutunun içinde bir yılan yavrusu. Kadın bağırarak kapıya koşar. Gidip Keloğlan'a haber verirler, Keloğlan gelir. Bu sırada yılan yavrusu dile gelip konuşur:

«Ey insanoğlu, beni babama götürürsen sana büyük bir mükâfat verir.»

«Yahu ben senin babanı nerede bulacağım?»

«Sen beni götür, ben sana işaret ederim, sen de o tarafa gidersin.»

Bunlar yola çıkarlar. Az giderler, çok giderler, azını çoğunu Allah bilir, bir arpa boyu yol ancak gidebilirler. Öyle bir yere gelirler ki hiç insan yok, her tarafta yılanlar var, İnsanoğlunu görür görmez yılanlar Keloğlan'a hücum ederler. Fakat Keloğlan'ın yanındaki yılan yavrusunu görünce hepsi geriye çekilip bunları selâmlamaya başlarlar. Keloğlan yılanlara sorar:

«Ne oldu, bu ne hal?»

«İşte bunlar benim babamın askerleri. Benim babam bunların padişahıdır, falanca yerde de babamın köşkü vardır.»

Köşke doğru giderlerken yılan Keloğlan'a tembih eder:

«Eğer babam sana «Ey insanoğlu, dile dileğini, vereyim muradını.» derse sen diyeceksin ki «Şu dilinin altındaki yüzüğü bana vereceksin.» Sakin başka bir şey isteme, sadece o yüzüğü al.»

Yavru yılanın babasının yanına varırlar. Çok sevinen baba der ki :

«Dile dileğini, vereyim muradını.»

«Dilinin altındaki yüzüğü bana ver.»

Bunun elinden yüzüğü alan Keloğlan tekrar memleketine döner. Fakat yolda Keloğlan'da bir pişmanlık belirir. «Yahu ben ne yaptım, adam bana dünya kadar altın verdi de almadım. Bu bir yüzük için altı aydır yoldayım.» O arada nasıl olursa olur, dilini yüzüğe çalar (yüzüğü yalar). Hemen zebella gibi iki arap peyda olur:

«Ey ağa, emret; şu dünyayı yakalım mı, yakalım mı?»

«Dünyayı nereye yakıp yıkıyorsunuz? Ne yakın, ne yığın. Beni şimdi annemin yanına götürün.»

Keloğlan beş dakika geçmeden annesinin yanında olur.

«Tamam, bu yüzükte iş var.» diye düşünür. Keloğlan padişahın kızını severmiş. Bir gün annesine der ki:

«Şimdi padişahın kızına dünürçü gideceksin.»

«Dozdoz kel, padişah sana kızını verir mi?»

«Verir anne, sen git iste hele.»

Zavallı kadın korkar. Kendilerinin doğru dürüst yatacak yerleri yok, padişah ona kızını verir mi? Annesi oğlunun kızdığını görünce:

«Dur bakayım dozdozu kel, belki olur. Olursa olsun, olmazsa ne yapalım.»

O zamanlarda kapıların önlerinde masa gibi bir yer varmış. Oraya kim oturursa anlarlarmış ki o düğürüdüdür (dünürdür).

Padişah pencerenin önünde oturup etrafa bakarken görür ki bir koca nine geldi, düğürü taşıyan üzerine oturdu. Padişah cariyelerine emredip koca nineyi köşke çıkarttırır :

«Eeee nine, ne emrin var, buyur.»

«Padişahım, Allah'ın emriyle seninle hısımlmaya geldim.»

«Hay hay, Allah yazmışsa ne diyebilirim. Ama gel ki benim bir vaadim var, bunu yapacaksın.»

Emret.»

«Benim konağımın gündoğu tarafında bir konak yaptıracağsın, aynı benimkine benzeyecek. Senin konak benim konağa gün ışığını bir

TÜRK FOLKLOR

«Tamam.»

Kararlaştırdıkları gibi yaparlar. Pisik yüzüğü kapıldığı gibi tazının yanına gelir:

«Tazı kardeşlik, yüzüğü buldum, haydi gidelim.»

Bunlar denizin ortasına gelince tazı başlar: «Yüzüğü bana ver, yoksa seni denize atarım.»

«Tazı, senin ağzın gevezedir, balık malık görürsün, «hav» deyip yüzüğü denize düşürürsün.»

«Yahu olmaz, niye yapayım?»

Zavallı pisik korkmaya başlar. Denize atılırsa boğulup gidecek. Mecbur kalır yüzüğü taziya vermeye. Tazı balık görüp de «hav» deyince yüzük ağzından denize düşer ve bir balık kapıp yutar.

Bunlar işi berbat etmiş olarak karşıya çıkarlar. Keloğlan taziya çalıp çevirmektedir. Pisik:

«Dur dur, taziya çalma. Bu bana lâzım. Sen git, bu yüzüğü buluncaya kadar bekleyeceksin.»

Bu ikisi balıkçıları takip etmeye başlarlar. Tor ile balık tutan balıkçıların yanına giderler. Meğer pisik yüzüğü yutan balığı tanıyormuş. Balıkçıları balıkları getirince tesadüfen o balık ta torun içinden çıkar. Pisik nasıl o balığı alırsa kaçır gider. Arkasından koşarlarsa da biri bağırır:

«Canım bir balıktan ne çıkar, baksana yüzüğü var.»

Pisik hemen tazının yanına gelir, o da balığın karnını yarar. Hakikaten de yüzük balığın karnında. Yüzüğü alır almaz Keloğlan'a kavuşturur. Keloğlan yüzüğü parmağına takar takmaz yalar, hemen araplar gelir:

«Yakalım mı, yıkalım mı?»

«Ne yakın, ne yığın. Denizin ortasındaki sarayın içindeki arap köle ve kızla beraber evvelki yerine, beni de annemin yanına.»

Hemen bu işler yerine gelir. Keloğlan da padişahın yanına gider:

«Padişahım, işte hepsini topladım getirdim.»

Padişah gelir, bakar ki arap köle ile kız birbirlerine öyle sarılmışlar ki aralarına su döksen sızıyor.

«Vay, durum böyle ha?»

Padişah kılıcını çeker çekmez ikisini de yakta öldürür, küçük kızını da Keloğlan'a verir. Yeniden düşün kurulur.

Yeyip içip muratlarına ererler.

Bu masal 19 Eylül 1969 günü Gümüşhane'.

Annesini orada bırakır, tazı ile pisiğini alıp yola koyulur.

Bu Keloğlan'ın bir bacısı varmış, bacısını zümürdü anka kuşuna vermişlermiş. Keloğlan epeyce bir yol aldıktan sonra bir gün bir ulu ağacın dibine istirahat etmek için oturur. Bir de bakar ki bir kuş gelip bunun yanına indi:

«Selâmünaleyküm.»

«Aleyküm selâm.»

«Nerehisin?»

«Felançı yerliyim.»

Birbirlerinin aslını neslini sorunca kuş Keloğlan'ı tanıır:

«Yahu sen benim kayınımsın.»

«Nasıl olur yahu?»

«Ben senin enişten değil miyim?»

Orada akraba olduklarını anlarlar. Kuş sorar:

«Eee, ne iş için buralara düştün?»

«Durum böyle böyle.»

«Akdenizin ortasında bir saray peyda oldu, eskiden yoktu. Birkaç gün içinde gördüm.»

Keloğlan taziyla pisiği alıp oraya gider. Tazı dile gelip kediyeye yavaşça der ki:

«Pisik, bu adam arkasında odun taşıdı, bize baktı. Şimdi sıra bize geldi. Benim arkama bineceksin, oraya gideceğiz. Ben sineceğim, sen pencereden içeri hopluyacaksın, bu yüzüğü almaya gayret edeceksin. Bu arada bana da eklemek getir. Tekneden filan çal getir, aç kalmayayım ben de.»

«Olur, ben işi beceririm.»

Onlar oraya giderler. Tazı ağaçlar arasında sinip dururken pisik içeriye sıçrar. Kız pisiği görür görmez heveslenir. Orada da pek çok fare varmış, farelerden çok canları yanımışmış. Pisik fareleri kovalamaya başlayınca arap köle de kız da bunu sevmeye başlarlar. Bunlar yatarken pisik de fareleri kovalamaya devam eder. Farenin biri der ki:

«Yahu, pisik kardeşlik, zorun ne, bizim kökümüzü mü keseceksin?»

«Ya yüzüğün yerini haber vereceksiniz, ya sizin kökünüzü keseceğim.»

Farelerden biri der ki: «Yemin et beni yemeyeceğine, ben yüzüğün yerini diyeyim.»

«Seni yemeyeceğim, gel söyle.»

«Yüzük, arabın dilinin altında uyuyor.»

«Bunu nasıl çıkaracağız buradan?»

«Senin gözlerin ışıklıdır, sen karyolanın alt tarafına dikil. Ben kuyruğumu götürür arabın burnuna sokarım. O zaman arap tıksırır, tıksırınca yüzük ağzından düşer, sen de yüzüğü alıp kaçarsın.»

buçuk saat geç salacak. O kadar ziyetli, o kadar büyük olacak.»

«Olur, yaptırırım.» deyip eve gelir ve Keloğlan'a çıkışıır:

«Ah dozdozu kel, kafana pisleyecekler. Sen bunları ne ile yaptıracağını? Yemeye ekmek bulamıyorsun. Padişah kendisinininki gibi bir köşk istiyor. Nerden alıp da yaptıracağını?»

Akşam olunca annesini yatıran Keloğlan yüzüğü yalar, araplar gelir:

«Yakalım mı, yıkalım mı?»

«Ne yakın, ne yığın. Padişahın konağının göndöğü tarafında öyle bir saray yaptıracağını ki padişahın konağından üç kat daha yüksek olacak. Annemle ben de en üst katta bulunacağız.»

Kötü yerlerde yatan ihtiyar kadın sabahleyin uyanır ki ne görsün. Nerdeyse göğe çıkmış:

«Ulan dozdozu kel, sen burayı niye bu kadar yüksek yaptırдың. Allah belâni vermesin, ben buradan nasıl inip çıkacağım?»

Annesi bunları düşünürken Keloğlan seslenir:

«Anne, kalk git, bunu yaptık.»

Annesi tekrar gider, bunu padişahın huzuruna alırlar. Padişah der ki:

«Sarayı yaptırdınız, ikinci vaadim de var.»

«O da neymiş?»

«Bizim sarayın orta katından senin yaptırdığın sarayın orta katına altın gümüşten bir köprü lâzım ki kızım gidip geldiği zaman güneş vurmasın. Ben çocuğumu zembillerde büyütüyorum.»

Keloğlan'ın annesi düşünme düşünme evden içeri girer:

«Ah dozdozu kel, ağacı keresteyi mi belliyorsun ki «patpat» yaptırabilirim. Padişah senden altın gümüşten köprü istiyor. Bunu nereden alıp da yaptıracağını?»

«Adam sen de, olur o işler. Hele sen bizim yemeğimizi getir hele.»

Yemeklerini yerler. Akşam olup da anası yatınca Keloğlan yine arapları çağırır:

«Böyle böyle bir köprü isterim!»

O gece köprü de kurulur. Padişah bakar ki bundan kurtuluş yok. Tutup büyük kızını buna verir. Düşünlerini yapıp bunları içeriye atarlar.

Yerler içerler, aradan bir müddet geçer. Karısı padişaha der ki:

«Gidip kızımızı görelim, onlar bize geldiler, şimdi sıra bizim.»

«Eee hanım ne götürelim? Zenginlik dersene bunlar bizden zengin, paraya ihtiyaçları yok. Bunlara ne hediyeye götürelim?»

Padişahın bir arap kölesi varmış, onu götürmeye karar verirler.

«Bunu götürelim de, yer içer, kalkıp gelirken de «Enişte (damat), bu arap köle şimdiye kadar bize hizmet ediyordu. Bundan sonra da sana hizmet etsin.» der, bırakırız.»

Arap köle ile birlikte gelirler. Yerler içerler, gitme zamanı gelince:

«Enişte, arap köle şimdiye kadar bize hizmet etti, bundan sonra da sana hizmet etsin.» deyip arap köleyi orada bırakırlar. Oysa, Keloğlan'ın karısı ile arap kölenin arası çok kıyakmış; sarayda padişahın habersiz dalga geçermiş.

Arap köle hizmet etmekte olsun, Keloğlan da tazısıyla pisiğini (kedi) alıp ava kuşa gidermiş. Alıştığı için avcılığı bırakmamış.

Birgün arap köle Keloğlan'ın karısına der ki:

«Bu Keloğlan eskiden acından ölüyordu, bunda bir hüner var. Bunu bir öğren.»

Karısı Keloğlan'ı sıkıştırma sıkıştırma öğrenmeye çalışır:

«Biz seninle evlendik, hayatımız bir. Sen niye sırrını bana demiyorsun?»

«Benim sırrım cüzdanimin içindeki şu yüzüktür.»

Gece Keloğlan uyurken kız yüzüğü alıp hemen arap köleye verir. Köle yüzüğü alır almaz parmağına takar ve yalar. Hemen araplar gelir:

«Emret, yakalım mı, yıkalım mı?»

«Ne yakın, ne yığın. Kızı, beni, bir de sarayı denizin ortasındaki şu kulede isterim. Keloğlan ile annesini de eski kaz damlarına götürüp atacaksın.»

Beş dakikanın içinde bu işler olur. Sabahleyin Keloğlan kalkar kalkmaz kafası tahtalara vurmaya başlar:

«Eyvah!» der. Bakar ki yüzük yok. Doğruca padişahın yanına gider. Padişah bunu eski devletli Keloğlan zanneder:

«Enişte üzülme, ben sana küçük kızımı veririm. O daha güzel, daha içli.»

«Yok padişahım, ben kız filan istemiyorum.»

«Ya ne istiyorsun?»

«Ben gelinceye kadar anneme bakacaksın, başka bir şey istemem.»

Bize gelen KİTAPLAR

● Doç. Dr. Metin And : «KARAGÖZ». Turkish Shadow Theatre - Türk Gölge Oyunu. Türk Karagöz Oyunları ve Tipleri hakkında geniş bilgi. Oyunların özetleri. Türk Halk Tiyatrosu Ortayayın hakkında kısa notlar. Karagöz Oyunları tiplerine ait figürler. Eserin sonunda illüstrasyona baskılı 16 sayfada 85 adet renkli figür yer almıştır. A Dost Publication - Dost Yayınları. Adres : Ahmet Rasim Sokak, 15/5, Çankaya - Ankara. 24 X 16,5 cm. boyunda, 80 + XVI sayfa, fiyatı yazılı değil.

● Mustafa Eski : «ÂŞIK YORGANSIZ HAKKI (BABA) BAYRAKTAR». Kastamonulu Halk Şairi. Hayatı, Edebî kişiliği, şiirleri, içindekiler. İsteme adresi: P.K. 48, Kastamonu. 19 X 13,5 boyunda, 166 sayfa, 12,5 lira.

● Burhan Felek : «Eski İstanbul Hikâyeleri». Ak Yayınları Limited Şirketi Neşriyatı: 29. Yazarın İstanbul yaşantısını anlatan 55 hikâyesi. 19 X 13,5 boyunda 318 sayfa, 15 lira.

● Cemal Kutay : «İLK ÇAĞLARDAN GÜNÜMÜZE ESNAF VE SANATKÂRLAR TARİHİ». Türk Emek Nuru. İst. Esnaf ve Sanatkârlar Dernekleri Birliği Başkanı Hüsnü Çınar'ın önkonusması ile sayın tarihçi Kutay'ın 24.1.1975 günü verdiği konferansın tam metni. İst. Esn. ve San. Dernekleri Birliği Yayını : 1. 24 X 17 boyunda, 28 sayfa.

● Necip P. Alban : «TARİHİN İŞİĞİNDA BUGÜNKÜ ARNAVUTLUK». Arnavutluğun coğrafi, etnik, tarihi durumu. Arnavut destanları ve folkloru. Türk Dili ve Edebiyatı'nın Arnavut Dili ve Edebiyatı'na etkisi. Bibliyografya. Edinme adresi:

Edinilen Kelkit ilçesinde kalabalık bir topluluğa anlatılırken teyple tarafından tesbit edilmiştir.

Anlatan : Kılıççı köyü - Kelkit 1930 doğumlu Mehmet Akif lakaplı Eyüp oğlu Mustafa Doğan. İlkokul mezunu olup marangozluk yapmaktadır. Pek çok masal bilmekte ve istenildiği zaman anlatmaktadır. Ona göre bu masaldaki olaylar olabilir. Yaşanmış olaylardan masal meydana getirebileceğini söyledi.

Bu masalı çocukluğunda Kılıççı'da Durbaba'dan bir ihtiyardan öğrenmiştir.

Masalın TTV numarası 58, Arne-Thompson katalogu numarası ise 560'dır.

si: Merkez P.K. 36, Ankara. 23,5 X 16,5 boyunda, 192 sayfa, 30 lira.

● Cahit Öztelli : «OSMANLI TARİHİNE ADI KARIŞAN SAZŞAİRİ KOROĞLU». Türkoloji Dergisi, VI. cilt, 1. sayıdan ayrıbasım, 24 X 16,5 boyunda, 16 (121. sf. dan 136. sf. ya kadar) sayfa.

● Vahit Tuncer : «NASREDDİN HOCA'DAN MANZUM FIKRALAR». Hoca'nın 47 fıkrası manzum olarak verilmiştir. Yörük Matbaası Yayınları. 17 X 12 boyunda, 128 sayfa, 5 lira.

● Arif Eren : «YURT TESBİHİ». Şiirler. Kitabı. İsteme adresi: Çelikkale sokak, 6/10, Kızılay - Ankara. 19 X 11 boyunda. 60 sayfa, 10 lira.

● Fethi Savaşçı : «TAŞ OCAĞINDA». Hikâyeler. Yeditepe Yayınları : 216. 19 X 13,5 boyunda, 96 sayfa, 10 lira.

● Osman Türkay : «KIYAMET GÜNÜ GÖZLEMÇİLERİ». Şiirler. Yeditepe Yayınları: 217. 19,5 X 13 boyunda, 108 sayfa, 10 lira.

● Feriha Aktan : «DAĞBAŞI». Şiirler. Yeditepe Yayınları: 218. 19,5 X 13,5 boyunda, 98 sayfa, 10 lira.

● Mehmet Halistin Kukul : «KIBRIS DESTANI». Şiirler. Şairden kitabı isteme adresi: Eğitim Enst. Fransızca Öğretmeni, Samsun. 19 X 11,5 boyunda, 48 sayfa, 6 lira.

● Sadı Yaver Ataman (Hazırlayan) : «100 TÜRK HALK OYUNU». Yapı ve Kredi Bankası'nın bir kültür hizmeti yayını. Önsöz Vedat Nedim Tör tarafından yazılmıştır. Yüzlerce renkli ve siyah-beyaz fotoğraf, Ruhi Su'nun yazdığı notalar eseri değerlendirmektedir. Türk Halk Oyunlarına Toplu Bir Bakış'tan sonra Bar, Halay, Zeybek - Bölgeler Haritası eklenmiştir. Eserin sonunda şıklı - Zilli Oyunlar, Taklitli - Temsili Oyunlar, Çeşitli Kırık Oyunlar ve Davullu Oyunlar sıralanmıştır. Ayrıca Türkiye Halk Oyunları Bölgeler Haritası eklenmiştir. Eserin sonuna, Zeybek Oyunları üzerine bir açıklama yazısından sonra, geniş bir bibliyografya verilmiştir. Kitabın ana kaynağını 1954 den 1968 e kadar yapılan Yapı ve Kredi Bankası Halk Oyunları Bayram ve Şerhleri teşkil etmektedir. Kitap, büyük boy 33 X 23,5 cm. boyunda, 160 sayfa, kuşe kâğıda baskılı, 150 liradır.

EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA

AKBANK

(Folklor : 88)

EMNİYET
SANDIĞI
YUVA HESABI

sahibi olmanızı
kolaylaştırır

(Basın : 60031 — 89)

TFLEW MUDOGCEVNJEHXSRPQMNH

000000000000000000000000

WMQXHK&AUSE

AD&TFUNHG

MZK&YE

N&IDO

AI&B

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

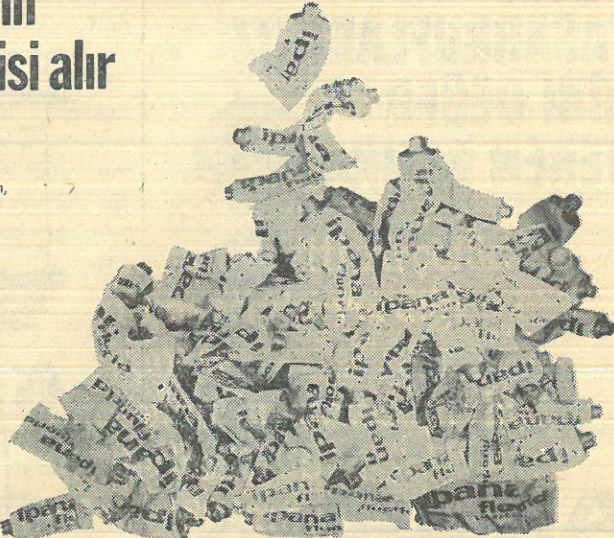
TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

her biten ipananın yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağıza verdiği serinlikten, ferahlıktan vazgeçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minerallerini sertleştiren, cürümelere önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid

**800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde**

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Radat R. — 91)

(Basın: 20131 - 60118/92)

**LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE**

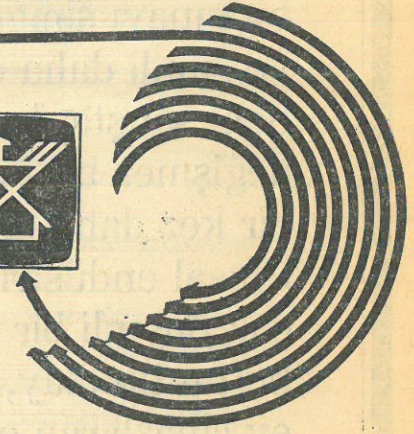

- Ekza - 9 Ekzema merhemi
- Algo - Tablet Ağrı hapı
- Lokman - Tablet Ağrı hapı
- Algopirin Analjetik tablet
- Algo - Tablet 4 tabletlik
- Moruvit - Vitamince Kuvvet şurubu
- Kina - Kola İştah şurubu
- Anamur Burun ve göz damlası
- Meprool Tablet Sinir hapı
- Sollargen Granüle Ekzema - kaşınıtı
- Sel de Gastrin Granüle Mi-de tozu
- Gastro Goutes Mide damlası
- Gastroguanil İshal kesici tablet
- Metegastrin Mide tozu
- Derivit Yara ve yanık merhemi.
- Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
- Dover Tablet Öksürük ve bronşite
- Metekodin Öksürük hapı
- Metekodin Öksürük şurubu
- Algo - Wax Ağrı merhemi
- Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
- Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
- Ma—ka—ta Basur merhemi
- Cuti - Cura Cilt losyonu
- Pedi - Cura Ayak banyosu
- Pilo - Cura Saç ilacı
- Lokman Kaşe ağrı kesici
- Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
- Panason (50 Gr. alüm. kutu) Deriseptol Yara ve göbek
- Dr. Krom Diş patı

(Folklor : 93)

**BAŞARINIZ İÇİN,
HUZURUNUZ İÇİN
ÖNEMLİ OLAN;
kararlarınızda ki
isabettir .**

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ BANKASI**

evinizin bankası
herkesin bankası

(Basın : 20252 - 60058/94)

255

milyonluk tecrübe

Milyonuncu buzdolabını üretti Arçelik.
Bir milyon yuvada başarıyla verdiği
bir sınavı simgeleyen
ve şimdi daha da aşılacak bu dev sayıyla,
hem satışta, hem de kalitede
değişmez bir önder olduğunu
bir kez daha ortaya koydu.
Ulusal endüstri açısından
çok önemli bir aşamayı belirleyen
bu mutlu olay, üstün kaliteli
ev cihazlarını en hesaplı şekilde
büyük kitlelere maletmek amacıyla olan
yaratıcı Türk zekâsının, Türk emeğinin
kıvanç veren bir sonucudur.

ARÇELİK

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EYLÜL 1975

İÇİNDEKİLER:

- Dedem Korkut Kitabı'nın İngilizce Çevirileri Orhan Şaik GÖKYAY
Şalpaزاری'nda Yağmur Duası, İnanış ve Âdetler Hasan ERATA
Halk İnanmalarında Süpürge Selçuk AYTAZ
Giyisiler ve Oyunlarıyla Dünden Bugüne Türk Folkloru Sabahattin TÜRKÖĞLU
Semerkant'tan Çamlıdere'ye Atılan Sacayak . Prof. Dr. Ahmet Edip UYSAL
Irak Türkmenlerinde Yağmur Duası ve Sosyolojik Değeri . Atâ TERZİBAŞI
Âşık Karşılaşmaları - Atışmalar ve Bugünkü Durumu - I Muhan BALI
Dijon XXX. Bağbozumu Halk Dansları Yarışması T.F.A.
Malatya'da Hayvan Hastalıklarının Tedavisi Ahmet ŞENTÜRK
Bir Yozgat Masalı : Dört Öğüt Muhsin KÖKTÜRK

BİZE GELEN KİTAPLAR

.....

SAYI : 314

KURUŞ : 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

257